O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR NOMIDAGI

ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI

Pedagogika kafedrasi

Qo’lyozma huquqida

NASAYDINOVA MAVLUDANING

“MODULLITA’LIMNINGMOHIYATIVAAHAMIYATI”

5110900 – “Pedagogika va psixologiya”ta’lim yo‘nalishi bo’yicha bakalavrakademik darajasini olish uchun yozilgan

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Ilmiy rahbar:p.f.n., dotsentA.Negmatova

Andijon – 2017

MAVZU: MODULLITA’LIMNINGMOHIYATIVAAHAMIYATI

KIRISH

1BOB. MODULLITA’LIMNINGMOHIYATIVAAHAMIYATININGILMIY-NAZARIYASOSLARI

1.1.Modulli o‘qitish tushunchasining mohiyati va tavsifi.

1.2. Modulli ta‘lim texnologiyasining xususiyatlari

1.3.Modullio‘qitishvaularningrivojlanishbosqichlari

2 BOB. MODULLASHTIRISHVAO‘QUVJARAYONINITEXNOLOGIYALASH

2.1. Modulli ta'limni tashkil etish tamoyillari

2.2. Fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasi

2.3. Pedagogik texnologiya asosida “Pedagogika nazariyasi va tarixi” fanini o’qitishning modulli loyihalash algoritmi.

UMUMIY XULOSALAR VA TAVSIYALAR

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

KIRISH

Mavzuningdolzarbligi. Modullashtirish va o‘quv jarayonini texnologiyalash yuzasidan keyingi yillarda ilmiy-pedagogik tadqiqotlar o‘tkazilmoqda. Lekin bu borada "…o‘quvtarbiyajarayoninimodullashtirishvaalgoritmlashtirishishlarinihoyasigaetkazilganemas. Buholatninggenezisivatakomillashuviniatroflichatadqiqetishorqalivatajriba-sinovishlarihamdapedagogikeksperimentningqat’iyxulosalarigatayanibta’limjarayonigamodulliyondashuvnikuchaytirish"[1]mumkin.

Ta’lim-tarbiyajarayonlarigamodullashtirishvaalgoritmlashmadaniyatito‘lakiribborganidapedagogiktexnologiyalarningyaratilishivaularningamaldaqo‘llanilishiborasidasezilarliyutuqlargaerishishimkoniyatikuchayadi.

Pedagogiktexnologiyalarningelementarbirliklaritizimimodullardantashkiltopadi.

Modul – pedagogiktexnologiyanitashkiletuvchi, uningtarkibiybo‘laklariniifodalovchitushunchadir. Bundaybo‘laklarkichikmodul, birlamchimodul, modullarto‘plami, modullardarajasivamodullarningmajmuaviytuzilmasikabiturlardaniboratbo‘ladi.

Modullaro‘zko‘lamigako‘ramayda, o‘rtachavayirikbo‘lishimumkin. Ularningbir-biriganisbatanproporsionalligiqat’iybo‘lmasligi, ularningo‘zarota’siriumumiyjarayondaturlichabo‘lishimumkin.

Modullio‘qitish [2] – pedagogikjarayonniilmiyvametodikjihatdantartiblivamaqsadgamuvofiqbajarishgaxizmatqiladi.

---

[1] Farberman B.L., Musina R.G., Jumaboeva F.A. Oliy o‘quv yurtlarida o‘qitishning zamonaviy usullari. T., 2002 yil.

[2] Hasanboev J., Hasanboeva O.,.To‘raqulov X.A, Haydarov M.. Pedagogika fanidan izzohli lug‘at. T-2008y.

Harqandaypedagogiktexnologiyaningtarkibiybo‘laklario‘zarojoylashuvivapedagogiktexnologiyajarayonlariniamalgaoshirishketma-ketligininingoldindanbelgilangantartib-qoidalarialgoritmdeyiladi.

Engkichikbo‘lakpedagogiktexnologiyaningo‘zigaxosqismibo‘lib, bundaykichikmodullardanbirlamchimodultashkiltopadi. Modullarto‘plamio‘qitishjarayoniniilmiytashkiletishgavauningsifathamdasamarasinita’minlashuchunqo‘llaniladi. Modullarningo‘zgaruvchanvamodernizatsiyalanadigantabiatitufayliulardandinamikravishdafoydalaniladi.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi.Pedagogik kadrlar tayyorlash masalasi haqida chuqur mulohaza yuritilganda, mazkur masala bilan shug‘ullanayotgan chet ellik olimlarning fikrlari bizni ham qiziqtirmoqda. Ayniqsa, G.G. Boguslavskaya, M.M. Zinovkina, V.G. Kinele, N.B. Krilova, A.M. Novikovlarning ta’lim oluvchini kasbiy bilimni mustaqil egallashga o‘rgatish haqidagi ilmiy fikrlariga qo‘shilgan holda, K.Angelovski, G.I.Ibragimov, V.M.Klarin, M.I.Maxmutov, V.M. Monaxov, V.M. Morozov, P.I. Pidkasistiy, G.K. Selevko, J.Naisbitt, P. Aburdenelarning ta’lim muassasalariga innovatsion texnologiyalarni olib kirish orqali yuqorida aytilgan masalani hal qilish imkoniyatlarini ma’qullaymiz. A.N.Aleksyuk, S.Y.Batishev, R.S.Bekireva, A.S.Galisheva, A.N.Pichugin, M.A.Choshanov, P.A.Yusyavichenelarningo‘qitishning barcha nazariya va konsepsiyalarining ichida blokli-modulli o‘qitish teng texnologik o‘qitish degan xulosalari diqqatimizni jalb etdi.

Ularning ilmiy-tadqiqot natijalariga ko‘ra, *blokli-modulli o‘qitish* ta'lim jarayonini individuallashtirish, ta’lim oluvchilarning mustaqilligi, o‘quv axborotlarini differensiyalash, yangi sharoitga moslashgan holda qobiliyatlarini rivojlantirish, o‘zini-o‘zi rivojlantirish, mustaqil o‘qish *imkoniyatlarini y*aratadi. Ana shunday dolzarblikdan kelib chiqqan holda, biz bitiruv malakaviy ishimiz mavzusini *“Modulli ta’lim mohiyati va axamiyati”* deb nomladik.

Bitiruv malakaviy ishining maqsadi: Modulli ta’lim mohiyati va

axamiyatini ilmiy-nazariy jihatdan asoslash.

Bitiruv malakaviy ishining ob’ekti: Modulli ta’lim mohiyati va axamiyatini o‘rganish hamda tahlil qilish jarayoni.

Bitiruv malakaviy ishining predmeti: Modulli ta’lim mohiyati va axamiyatini tahlil qilishda tajribalargayondashish.

Bitiruv malakaviy ishining vazifalari:

1. Mavzuni ilmiy-nazariy jihatdan dolzarbligini asoslash;
2. Modulli o‘qitish tushunchasining mohiyati va tavsifi;
3. Modulli ta‘lim texnologiyasining xususiyatlarini tahlili qilish;
4. Modullio‘qitishvaularningrivojlanishbosqichlarini ajratish;
5. Modulli ta'limni tashkil etish tamoyillarini tahlil qilishi;
6. Fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasi ajratish;
7. Pedagogik texnologiya asosida “Pedagogika nazariyasi va tarixi” fanini o’qitishning modulli loyihalash algoritmini ishlab chiqish.

Bitiruv malakaviy ishining tadqiqot metodlari:

- pedagogik tahlil;
- kuzatish;
- qiyosiy tahlil;
- savol-javob;
- suhbat;
- umumlashtirish.

Bitiruv malakaviy ishining metodologik asoslari: O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, O‘zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.A.Karimovning pedagogik jarayonni tashkil etish, ta’limni modernizatsiyalash, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etishga qaratilgan yondashuvlari, Hukumat qarorlari, chora-tadbirlar, me’yoriy hujjatlar.

Bitiruv malakaviy ishining amaliy axamiyati: Modulli ta’lim va

innovatsion texnologiyalar bo‘yicha ilg‘or xorijiy tajribalardan foydalanish masalalarini dolzarbligini asoslash, uzluksiz ta’lim tizimidagi ta’lim-tarbiyaning zamon talablari darajasida, modulli ta’limni tashkil qilishda xorij tajribalaridan foydalanib, uni yanada takomillashtirish.

Bitiruv malakaviy ishining tarkibiy tuzilishi va hajmi: ish kirish, 2 bob, 6 bo‘lim, umumiy xulosalar, foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati va tvsiyalardan iborat bo‘lib, jami 70 sahifani tashkil qiladi.

1BOB. MODULLITA’LIMNINGMOHIYATIVAAHAMIYATININGILMIY-NAZARIYASOSLARI

1.1.Modulli o‘qitish tushunchasining mohiyati va tavsifi.

“Modulli o‘qitish” termini xalqaro tushuncha – modul bilan bog‘liq bo‘lib (“modul”, lat. **“modulus”** so‘zidan olingan bo‘lib - me‘yor, o‘lchov degan ma‘noni anglatadi.) Modul ta’lim jarayonida o‘rganilayotgan predmetni ma‘lum qismlarga bo‘lib, uni o‘rganishning aniq tizimini yaratadi.

Moduluning bitta ma'nosi faoliyat ko‘rsata oladigan o‘zaro chambarchas bog‘liq elementlardan iborat bo‘lgan tugunni bildiradi. Bu ma'noda u modulli o‘qitishning asosiy vositasi sifatida, tugallangan axborot bloki sifatida tushuniladi.

Modul – bu fanning fundamental tushunchasini taqdim etadi: muayyan jarayoni yoki qonuni, bo‘limi, muayyan katta mavzusi, o‘zaro bog‘liq tushunchalar guruhidir.

Modul – bu fanning bir yoki bir necha tushunchalarni o‘zlashtirishga yo‘naltirilgan, ishlab chiqilgan tamoyillar asosida shakllangan mantiqan tugallangan o‘quv materialidir.

1982 yilda YUNESKOning anjumandagi ma'ruzasida modulga “Mashqlarni xususiy tezlikda diqqat bilan tanishish va ketma-ket o‘rganish orqali individual yoki guruh mashg‘ulotlarida bir yoki bir necha malakaga ega bo‘lish uchun mo‘ljallangan alohida o‘rgatuvi paket (to‘plam)” deb ta'rif berilgan edi.

Modul – yuqori darajadagi yaxlitlik tizimida o‘quv mazmuni va uni o‘zlashtirish texnologiyasini birlashtiruvchi maqsadli funksional tarmoq.[1]

Modul – bu o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini majburiy tarzda nazorat qiluvchi o‘quv materialining mantiqiy tugallangan qismi.[2]

Modul – bu bilimlarni nazorat qilish bilan hamohanglashgan, qandaydir mantiqiy yaxlitlik va tugallanganlikka ega o‘quv axborotidagi mantiqiy belgilangan qism.[1]

[1] Kaldibekova A.S. Modulli ta’lim texnologiyasi va uning o‘ziga xosliklari. // Sb.nauchno-metodicheskix 24 chastyax. CH.6. – B.45.
[2] Stolerenko L.D. Pedagogika. – Rostov-na-Donu: Feniks, 2003. – S.274.

Modul deganda, ma'lum o‘quv predmeti bo‘yicha aniq maqsadni ko‘zda tutib, ob'ektlarning muhim jihatlarini mantiqan tugal va mukammal holda yorituvchi o‘quv materialining didaktik birligini tushunamiz.[2]

Modulli ta'lim – bu bilimlarni nazorat qilish bilan hamohanglashgan, qandaydir mantiqiy yaxlitlik va tugallanganlikka ega o‘quv axborotidagi mantiqiy belgilangan qism.[3]

Ta'limiy modul – unga tegishli metodik materiallar bilan birgalikdagi o‘quv kursining mazmunli qismi.[4]

O‘quv moduli – har bir o‘quv topshiriqlarini bajarish vaqti, nazorat va hisobga olish usullari, o‘quv materiallari (paragraf, mavzu, bo‘lim, fan, integrallashgan kurs)ni o‘rganish bo‘yicha ko‘rsatmalar. Ko‘proq oddiy va o‘ziga xos tarzda o‘quv moduli uni o‘rganishning ko‘proq oqilona shakl va metodlari bilan birgalikda odatiy o‘quv dasturlari mavzu(bo‘lim)larini aks ettiradi.[5]

Modulli o‘qitish – o‘rganishning istiqbolli tizimlaridan biri hisoblanadi, chunki u odam bosh miyasining o‘zlashtirish tizimiga eng yaxshi moslashgandir.

Inson bosh miyasi to‘qimasi, qariyb 15 mlrd. neyronlardan (nerv hujayralari) yoki shartli modullardan iborat. To‘qima hujayralari bir-biri bilan ko‘p sonli to‘qnashuvlarda bo‘lishadi. Bir hujayra va uning o‘simtasini boshqa hujayra va uning o‘simtasi bilan to‘qnashuvlari soni 6 mingtagacha yetib boradi. Bu hujayra

---

[1] Egamberdiyeva N.M. Madaniy-insonparvarlik yondashuvi asosida bo‘lajak o‘qituvchilarni shaxsiy va kasbiy ijtimoiylashtirish. – T.: “Fan va texnologuya” nashriyoti, 2009. – B.97.

[2] Nuriddinov B.S. Kasb ta’limi o‘qituvchilari malakasini oshirishda faol o‘qitish metodlaridan foydalanish: Pedagogika fanlari nomzodi. ... diss. Avtoref. – T., 2002. – B.13.

[3] Stolerenko L.D. Pedagogika. – Rostov-na-Donu: Feniks, 2003. – S.58.

[4] Selevko G.K. Pedagogiyechkiye texnologii na osnove didakticheskogo i metodicheskogo usovershenstvovaniY. – M.: NII shkolnix texnologiy, 2005. – S. 58.

[5] Podlasiy I.P. Pedagogika. – M.: Vissheye obrazovaniye, 2006. – S. 379.

bir vaqtning o‘zida axboriy umumiylikka o‘ziga xos yaxlitlik va tizimlilikka ega bo‘lgan elementlardan tashkil topgan bo‘ladi.

O‘qitishning modul tizimi haqida rasmiy ravishda birinchi marta, 1972 yil, YUNESKOning Tokiodagi Butunjahon Konferensiyasida so‘z yuritilgan edi. Modulli o‘qitish texnologiyasi funksional tizimlar, fikrlashning neyrofiziologiyasi, pedagogika va psixologiyalarping umumiy nazariyasidan kelib chiqadi.

Modulli o‘qitish, pedagogik ta'limning quyidagi zamonaviy masalalarini har tomonlama yechish imkoniyatlarini yaratadi:

•modul - faoliyatlik asosida o‘qitish mazmunini optimallash va tizimlash dasturlarni o‘zgaruvchanligi, moslashuvchanligini ta'minlash;

•o‘qitishni individuallashtirish;

•amaliy faoliyatga o‘rgatish va kuzatiladigan harakatlarni baholash darajasida o‘qitish samaradorligini nazorat qilish.

Modulli o‘qitishning hozirgi zamon nazariyasi va amaliyotida ikki xil yondashuvni ajratib ko‘rsatish mumkin: fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi va tizimli faoliyat yondashuvi.

Modul dasturi, mustaqil o‘qishga o‘rgatadigan o‘quv qo‘llanma sifatida o‘quvchiga o‘quv moduliga kiritilgan o‘quv materiali blokini o‘qish vaqtida doimiy foydalanish uchun berilsa ta’lim samaradorligi oshadi.

Modul qo‘llanma tuzilmasida quyidagi konstruktiv talab va qoidalar aks etadi:

- modulli o‘qish natijasida sifat tasniflariga (shaxsiy va bilish) kiritilgan yaxlit maqsad.

- ta’lim standartida berilgan predmet “o‘quv elementlarida” maqsadning oydinlashishi.

- modulni o‘rganish, texnologik usullar bo‘yicha dastur va tavsiyalar.

- yakuniy nazorat topshiriqlarida o‘zlashtirish darajalari etalon va mezonlari bo‘yicha maqsadlar oydinlashishi.

- o‘z - o‘zini va o‘zaro nazoratni tashkil etish bo‘yicha etalonlar.

Darsda modulli texnologiyani amalga oshirish va loyihalash xususiyatlari.

Ta’lim jarayonida alohida modullar asosida o‘quv faoliyatini tashkil etilishi o‘quvchining ta’lim faoliyatining sub‘ekti sifatida mustaqil, rejali bilim o‘zlashtirishi va o‘z-o‘zini rivojlantirishida katta imkoniyatlar yaratadi. Modulli texnololgiyani amaliyotga qo‘llash o‘qituvchidan modulli ta’lim prinsiplarini yaxshi bilishni talab etadi:

Modullilikning **1-prinsipita’limning konstruktivligi**:

a) o‘quv materialini shunday konstruksiyalash lozimki, o‘quvchi oldiga qo‘yilgan har bir maqsadga erishish ta‘minlangan bo‘lsin;

b) o‘quv materialini tugallangan bloklarda tasavvur qilish;

v) ta’limning har xil shakl va turlari integrallashsin;

2-prinsip:maqsadlarning aniqligi: ta’lim mazmunidan asosiy elementlarni ajratish ta’lim mazmuni tarkibini aniqlash asosida kursga, sinfga tegishli har xil darajali - yaxlit, integrallashgan, xususiy didaktik maqsadlarni ishlab chiqish.

3- prinsip:ta’limning qulayligi: axborotlarning tezligi, ochiqligi va ularni almashtiraolish imkoniyati, o‘quv-biluv faoliyatining har bir o‘quvchi uchun qulayligi va moslasha olishi nuqtai nazaridan darslarning har bir etapini tahlil qiliish imkoniyati bo‘lgan shakli.

4- prinsip:ta‘sirlarning tiizimliligi: ta’limning har xil metod va usullari , mazmuni, o‘quv faoliyatining o‘zgaruvchanligi asosida bilim o‘zlashtirishning qulayligi, maxsus ko‘nikma va malakalarning shakllanishi.

5- prinsip:ta’limning ixchamligi; O‘quv faoliyatining individual uslubini shakllantirish orqali o‘quvchi shaxsini rivojlantirishga qaratilgan ta‘limning ixcham yo‘nalishi;

6- prinsip:ta’limni individuallashtirish: har bir o‘quvchining o‘zlashtirishini nazorat qilish, monitoring natijalari asosida faol rivojlantirish zonasi va yaqin rivojlantirish zonalarini aniqlab, baholash tizimida o‘quvchilarning faolligini rag‘batlantirishdan foydalanish asosida, ularning faolligini oshirish ta’limni individuallashtirish demakdir.

7- prinsip:metodik maslahatlarning turli xilligi: modul dasturi axborotlarni oson o‘zlashtirish uchun o‘qituvchi maslahatidan foydalanishni taqozo etadi (savollar tizimi, algoritmlar va h.)

Modul dasturini loyihalashga kirishishdan oldin o‘qituvchi o‘zining yangi funksiyasini aniq anglab olmog‘i lozim.Uning yangiligi shundan iboratki, o‘qituvchi:

- o‘quvchilarning biluv faoliyatini boshqaradi, ya‘ni, o‘qituvchi tayyor bilimni beruvchi emas, balki o‘quvchilarning shaxsiy - biluv faoliyatining tashkilotchisiga aylanadi;
- darsda o‘quvchilarni biluv faoliyatiga qiziqtirib (motiv), ularning o‘quv predmetiga ijobiy munosabatini tarbiyalaydi;
- darsda o‘quvchilarni axborot materiallari bilan ishlashga o‘rgatadi va mustaqil ishlarni tashkil etadi;
- ta’limning jamoa usulidan foydalanib, barcha o‘quvchilarni ijodiy ishlashga jalb etadi, ular o‘rtasida o‘zaro yordamni tashkil etadi;
- muvaffaqiyatga erishish vaziyatini yaratadi, ya‘ni, har bir o‘quvchining kuchi yetadigan topshiriqlar va ularning metodikasini ishlab chiqadi, ijodiy hamkorlik muhitini yaratadi;
- o‘quvchining o‘z faoliyatini tahlil qilishi va baholashini tashkil etadi.

Xulosa qilib aytganda modulli ta’limning mohiyati shundaki, o‘quvchi modullar bilan ishlash jarayonida o‘quv-biluv faoliyati oldiga qo‘yilgan maqsadga mustaqil ravishda to‘liq erishadi (ba‘zida o‘qituvchi yordamidan foydalanadi).

Modul – ta’lim mazmunining shunday bir yaxlit bo‘lagiki, u ta’lim mazmuni va uning texnologiyasi birlashtirilgan yuqori darajadagi yaxlit tizimidir.

Modulli ta’limning boshqa ta’lim tizimlaridan farqlari quyidagilar:

1. Ta’lim mazmuni alohida tugallangan mustaqil qismlar (bloklar)dan iborat bo‘lishi va ularni o‘zlashtirish ta’lim maqsadlaridan kelib chiqishi lozim. Didaktik maqsad o‘quvchi uchun belgilanadi va u faqat o‘quv materiali hajmini o‘zlashtirishga oid ko‘rsamalarni emas, balki o‘zlashtirish darajasini ham o‘z ichiga oladi. Har bir o‘quvchi modulni qanday o‘rganish kerakligi, zaruriy o‘quv

materiallarini qanday topishi kerakligi haqida o‘qituvchidan yozma tavsiyalar oladi.

2. O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqot individual tarzda yoki modullar asosida o‘tadi. Faqat modulgina ta’limni sub‘ekt-sub‘ekt asosida o‘tishiga yordam beradi.

3. Har bir o‘quvchi o‘z faoliyati davomida vaqtining ko‘p qismini mustaqil ishlashga , maqsad asosida o‘qishga, ishni rejalashtirish, tashkillashtirish, nazorat qilish va tekshirishga bag‘ishlaydi. Shunday qilib har bir o‘quvchi o‘z bilim darajasi haqida aniq tasavvurga ega bo‘ladi, bilim va ko‘nikmalaridagi kamchiliklarni anglaydi.

4. O‘qituvchi o‘quvchilarning o‘quv-biluv faoliyatini modullar orqali yoki bevosita boshqaradi. Bevosita boshqarganda u aniq maqsad asosida va o‘quvchi bilan yaxshi munosabatda bo‘lib boshqaradi.

5. Chop etilgan modullarning mavjudligi o‘qituvchiga o‘quvchilarning har biriga individual maslahat bera olish va o‘quvchiga qanday yordam qilishni belgilab olish imkoniyatini beradi.

Bilim o‘zlashtirish etaplari logikasi – idrok etish, anglash, esda qoldirish, amaliyotga qo‘llash, umumlashtirish, tizimlash kabilar asosida o‘quvchi faoliyati tarkibini belgilash – modul qurilishida eng muhim asosdir.

1.2. Modulli ta'lim texnologiyasining xususiyatlari.

Modulli ta'lim texnologiyasi-shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasidir. U ta'lim maqsadini amalga oshirish uchun o'quv jarayonini optimallashtirish, o'quvchilarning bilish va tarbiyaviy soxalarini rivojlantirish, o'rganish faoliyatini boshqarish bilan birga o'z-o'zini boshqarish kabilarga keng imkoniyatlar yaratish bilan ta'lim jarayonining yaxlitligini ta'minlashga qaratilgan.

Bu texnologiyaning yana bir afzalligi shundaki, unda ta'lim mazmuni bilan uni o'qitish texnologiyasi chambarchas bog'langan integratsiyaon jarayon bo'lib, u quyidagi texnologiyalar majmui orqali amalga oshadi: muammo algoritmli, dasturlashtirilgan, aqliy faoliyatning bosqichma-bosqich shakllantirish, to'liq o'zlashtirish va boshqalar.

Modulli ta'lim dunyo tajribasida qo'llanilib kelayotgan (Buyuk Britaniya, Gollandiya, AQSH, Rossiya) ta'limning samarali shaklidir. Lekin uning didaktik ta'minoti to'liq ishlab chiqilmaganligi sababli keng tarqalmayapti.

Modulli texnologiya - umumlashgan universal tizim bo'lib, ta'lim-trabiya maqsadlarini amalga oshirishga xizmat qiladigan barcha optimal va mos texnologiyalarni o'z ichiga oladi.

Bu texnologiya quyidagi g'oya, printsip va qoidalarni amalga oshiradi:

1. O'quv materialini, uni o'zlashtirish uchun taklif va topshiriqlar bilan birgalikda yirik blokni qilib tashkil etish.

2. O'quvchilar tomonidan o'quv materialini mustaqil ishlab chiqilishini mo'ljallash.

3. O'quv faoliyati algoritmi (modul deb nom olgan o'quv metodik komplek) va dastur (o'quv ishining ketma-ket topshiriq va bosqichlari) yordamida o'quvchilar faoliyatini boshqarish.

4. O'qituvchi metodik tizimning ochiqligi (o'quvchilarga darsda bajariladigan ishlar rejasi va materialni o'rganish dasturi oldindan aytib o'tiladi.

5. Materialni o‘zlashtirish darajasi, uni o‘rganish shakli, joyi va tempini o‘quvchilar o‘zlari tanlab olishlari mumkin.

6. Uyga vazifa ixtiyoriy.

7. Har bir o‘quvchining samarali bilim olish faoliyati uchun sharoit yaratish.

8. Nazorat mezon iva mazmuniga o‘quvchilarni perspektiv yo‘naltirish.

9. O‘quvchiga va uning qobiliyatiga ishonch ko‘rsatish.

10. Darsda, ish jarayonida erkin o‘z-o‘zini nazorat qilish va o‘zaro yordam.

11. Bahosiz operativ nazorat.

12.Yakuniy nazoratga qarab natijani baholash joriy natijalarning o‘rta arifmetik xisobi emas.

13. Har bir o‘quvchiga yakuniy natijani yaxshilash imkoniyatini berish.

14. Ijodiy faoliyatda o‘z imkoniyatlarini amalga oshirish.

15. O‘quv jarayoni samaradorligini baholashda o‘quvchilar ishtirok etadi.

Modul lotincha «modulus” so‘zidan olingan bo‘lib me‘yor, o‘lchov degan ma‘noni anglatadi. Ta‘limda modul o‘rganilayotgan predmetni ma‘lum qismlarga bo‘lib, uni o‘rganishning aniq tizimini yaratadi.

O‘quvchilarning o‘qishini tashkil etish vositasi sifatida modullar tayyorlashning har xil usullari mavjud.

Modul dasturi, mustaqil o‘qishga o‘rgatadigan o‘quv qo‘llanma sifatida o‘quvchiga o‘quv moduliga kiritilgan o‘quv materialini blokini o‘qish vaqtida doimiy foydalanish uchun berilsa ta‘lim samaradorligi oshadi.

Modul qo‘llanmasi tarkibida quyidagi konstruktiv talab va qoidalar aks topadi:

-modul o‘qish natijasida sifat xarakteristikalariga (shaxsiy va bilish) kiritilgan kompleks maqsad.

-ta‘lim standartida berilgan predmet “o‘quv elementlarida” maqsadning oydinlashishi.

-modulni o‘rganishning texnologik ususllari bo‘yicha dastur va tavsiyalar.

-yakuniy nazorat topshiriqlarida o‘zlashtirish darajalari etalon va mezolon bo‘yicha maqsadlar oydinlashishi.

-o‘z-o‘zini nazoratni tashkil etish bo‘yicha etalonlar.

1.Bo‘limni o‘rganishdan oldin o‘quvchilar bilan materialni o‘rganish istiqbol rejasini muxokama qilinadi, mavular ketma-ketligi, har bir mavzu bo‘yicha darslar soni, dars shakllarini aniqlanadi.

Har bir o‘quvchi individual ish uchun modul qo‘llanmasi yoki modulga kirgan didaktik materiallar paketini oladi, unga quyidagilar kiradi:

- blok mazmuni konspekti;

- o‘quv elementlarini (ta‘lim standartining mazmun birliklari) o‘qish dasturi;

- joriy va o‘z-o‘zini nazorat qilish uchun daraja mezonlarini o‘z ichiga olgan “sinov varag‘i” bilan “nazorat ishi”;

- o‘z-o‘zini nazorat qilish va mustaxkamlash kartochkasi;

- yakuniy nazorat ishi namuna yoki sinov uchun savol va topshiriqlar;

-masala echimi va javoblari bo‘lgan o‘z-o‘zini nazorat qilish uchun “echimlar”;

- erkin tanlov uchun, ijodiy xarakterga ega bo‘lgan topshiriqlar.

Modul qo‘llanmasidan o‘quvchi uyida yoki sinfda o‘zi mustaqil foydalanadi: ba‘zi materiallar ustida uyida qo‘shimcha oldinga o‘tib ketadi.

Uyga vazifa majburiy emas.

O‘quvchiga modul bilan ishlash metodikasini tushuntirib, eslatib turish lozim.

2. Blok mazmunini o‘rganishni asosiy konspektdan foydalanib ma‘ruzadan boshlash lozim.

Boshidan berilgan bo‘lim materialini o‘rganishga undovchi muammoli vaziyat xosil qilinadi. So‘ng materialni umumiy tarkibi, asosiy tushuncha,

mantiqiy bog‘lanishlar, qiyin joylar tushuntiriladi. Bunda o‘qituvchilar o‘zlaridagi asosiy konspekt bo‘yicha o‘tilayotgan darsni kuzatadilar.

3. Modul dasturi asosida o‘quvchilar materialni mustaqil ravishda darsliklardan foydalanilgan holda batafsil o‘rganadilar.

Qiyinchiliklar tug‘ulganda ular o‘qituvchi yordami murojaat qilishadi. Odatdagi qiyinchiliklarni xattaxta oldida muhokama qilinadi. 4.Materialni mustahkamlash «nazorat
ishi” kartochkalardan foydalanilgan holda bajariladi. Bu ish qiziqarli o‘tishi uchun jiftlar va guruhlar usulida foydalanish mumkin. Bunda mashg‘ulot o‘zaro nazorat va o‘qitish bilan boyitiladi. Baho quyilmaydi. (to‘g‘ri yoki noto‘g‘ri bajarilgan ish hisobga olinadi). 5. Baho faqat modulni to‘liq o‘rganilganidan so‘ng yakuniy qilib chiqariladi.

Mikromodul uchun bahoni joriy sinov va topshiriqlar natijasiga ko‘ra qo‘yiladi.“Tekshiruvishini” o‘quvchi tayyorgarligiga ko‘ra topshiriq daraja sini o‘zi tanlaydi: majburiy topshiriqlarni tanlansa (d-belgili) faqat 3 ball, undan qiyinrog‘iga (Yo) 4 ball, mustaqil fikrlashni talab qiladiganlarini tanlasa 5 ball olishi mumkin.

Nazorat metodikasini an‘anaviy (og‘zaki javob, masala echish, yozma testlar) yoki noa‘nanaviy (hammadan oldin modulni a‘lo topshirgan o‘quvchilar boshqalardan nazorat olishga xaqi bor) bo‘lishi mumkin.

6. Yakuniy nazorat ishidan oldin umumlashtiruvchi dars o‘tiladi. U har xil shaklda bo‘lishi mumkin. Bu quyidagicha bo‘lishi mumkin:

sinf guruhlarga bo‘linib, har bir guruh blokning bir qismi bo‘yicha olgan bilimlarni tizimga solib uning vakili boshqalarga taqdimot qiladi. Bu ish anjuman shaklida o‘tib o‘quvchilar ma‘ruza va referatlar tayyorlaydilar.

7. Yakuniy baho yakuniy nazorat ishi bo‘yicha sinov mezonlari asosida chiqariladi.

Bahoga rozi bo‘lmagan o‘quvchi qayta topshirishga (1 marta) haqi bor. Bunda bahoni tushishiga sabab bo‘lgan qism kengaytirilgan holda topshiriladi.

-bu texnologiyani qo‘llash natijasi o‘quvchilarning o‘qishga qiziqish va faolligi oshadi.

1.3.Modullio‘qitishvaularningrivojlanishbosqichlari

Modullio‘qitish – tartiblio‘qitishdemakdir. Bundao‘quvmaterialibittao‘quvmashg‘ulotihajmida, o‘quvpredmetiningbirormavzusiyokibirorbo‘limidarajasida, ba’zanesao‘quvfaniningyiriktarkibiyqismio‘lchamida, ya’nibloklartarzidahammodullaryordamidao‘qitilishimumkin. Oliyvao‘rtamaxsus, kasb-hunarta’limimuassasalaridabirnechaturdosho‘quvfanlariningtarkibiybo‘laklarinihamdaayrimfanlarnio‘qitishtexnologiyasinitashkilqiluvchimodullar (bloklar) tarzidao‘qitishkengqo‘llanilmoqda. Davlatta’limstandartlariningtarkibiybo‘laklarigamoskeladiganbloklardanhamfoydalanilmoqda. O‘quvrejavadasturlarningtarkibiybo‘laklarinihamdaularningbajarilishinita’minlaydigantexnologiyagaxizmatqiluvchimodullarhammavjud. Ta’limusullari, metodlarivavositalariuchunqo‘llaniladiganmodullarhamyaratilmoqda. Modullar, birinchinavbatda, ta’limmazmunigadaxldortushunchalar, qoidalar, nazariyalar, qonunlarvaularorasidagiumumiybog‘lanishniifodalovchiqonuniyatlarnitushuntirishgasamaralixizmatqiladi. Bilimoluvchilarningo‘quv-bilishfaoliyatlarihamdaularningo‘zlashtirishininazoratqilishdahammodullardanfoydalaniladi.

Modullio‘qitish - o‘qitishningistiqbollitizimlaridanbirihisoblanadi, chunkiuta’limoluvchilarningbilimimkoniyatlarinivaijodiyqobiliyatlarinirivojlantirishtizimigaengyaxshimoslashgandir. An’anaviyta’limdao‘quvmaqsadlaripedagogfaoliyatiorqaliifodalanganya’nibilimberishgayo‘naltirilganbo‘lsa, modullio‘qitishdata’limoluvchilarfaoliyatiorqaliifodalanib, kasbiyfaoliyatgayo‘naltirilganbo‘ladi. Modullio‘qitishtexnologiyasiningan’anaviyo‘qitishdanfarqlixususiyatlariniquyidagijadvaldakeltirdik.

An’anaviyo‘qitishtexnologiyasi gaasoslangan	Modullio‘qitishtexnologiyasigaasoslangan
✓ Birtomongayo‘naltirilganaxborot. ✓ Birtomonlamamuloqot (darslik→ o‘qituvchi→o‘quvchi) ✓ Axborotolish ✓ Xotiradasaqlash ✓ Ma’nosinitushunmagan holda ✓ mexaniktarzdayodlash.	✓ Fikrlashvaamaliyfaoliyatorqali ✓ tahsilolishdafaolishtiroketishni rag‘batlantirish. ✓ Ikkitomonlamamuloqot ✓ Tahlilqilishorqalima’lumotnies labqolish ✓ Bilimvako‘nikmalarninamoyis hetish ✓ Mazmunnitushunishvahayotga ✓ bog‘lash.

Ushbujadvalningtahlilishuniko‘rsatadiki, modullitexnologiyagaasoslanganta’liman’anaviyta’limdano‘qitishusullarivavositalariunitashkiletishvanatijalaribilansezilarlifarqqiladi.

Modullio‘qitishta’limningquyidagizamonaviymasalalarinihartomonlamaechishimkoniyatiniyaratadi.

- Modul –faoliyatlikasosidao‘qitishmazmuninioptimallashva tizimlashdasturlarnio‘zgaruvchanligi, moslashuvchanliginita’minlaydi;
- o‘qitishniindividuallashtirish;
- amaliyfaoliyatgao‘rgatishvakuzatiladiganxarakterlarnibaholashdarajasidao‘qitishsamaradorligininazoratqilish;
- kasbgaqiziqtirishasosidafaollashtirishmustaqillikvao‘qitishimkoniyatlarinito‘laro‘yobgachiqarish.

Modullio‘qitishsamaradorligiquyidagiomillargabog‘liq:

- ta’limmuassasasiningmoddiy-texnikbazasi;
- malakaliprofessor-o‘qituvchilartarkibidarajasi;

- tinglovchilartayyorgarligidarajasiga;

- kutiladigannatijalarbahosiga;

- didaktikmateriallarningishlabchiqilishiga;

- modullarnatijasivatahliliga.

Modullio‘qitishdao‘quvdasturlarinito‘laqisqartirilganvachuqurlashtirilgantab aqalashorqalibosqichma-bosqicho‘qitishimkoniyatiyaratiladi. YA’nio‘qitishniindividuallashtirishmumkinbo‘ladi. Modullio‘qitishgao‘tishdaquyidagimaqsadlarko‘zlanadi:

- o‘qitishninguzluksizliginita’minlash;

- o‘qitishniindividuallashtirish;

- o‘quvmaterialinimustaqilo‘zlashtirishuchunetarlisharoityaratish;

- o‘qitishnijadallashtirish;

- fannisamaralio‘zlashtirishgaerishish.

Modullio‘qitishfanningasosiymasalalaribo‘yichaumumlashtirilganma’lumotla rberuvchimuammolivayo‘riqlima’ruzalaro‘qilishinitaqozoetadi. Ma’ruzalartinglovchilarningijodiyqobiliyatinirivojlantirishgaqaratilmog‘ilozim.

Modulamaliyvalaboratoriyamashg‘ulotlarima’ruzalarbilanbirgatuzilishi, ularma’ruzalarmazmuninio‘rganiladiganyangimaterialbilanto‘ldirilishikerak.

Modulnio‘qitishningsamaradorliginioshirishgaerishishuchuno‘qitishningquyi dagiusullariniqo‘llashmumkin:

- muammolimuloqotlar;

- evristiksuhbatlar;

- o‘quvo‘yinlar;

- loyihalashvayo‘naltiruvchimatnlarvahokazo.

O‘qitishningmodultizimimazmunidanuningquyidagiafzalliklarianiqlandi:

-fanlarvafanlarichidagimodullarorasidagio‘qitishuzluksizliginita’minlanishi;

- harbirmodulichidavaularorasidao‘quvjarayoninibarchaturlariningmetodikjihatdana soslanganmuvofiqliginio‘rnatilishi;

-fanningmodullituzilishtarkibiningmoslanuvchanligi;

-tinglovchilaro‘zlashtirishimuntazamvasamaralinazorat (harqaysimoduldanso‘ng) qilinishi;

-tinglovchilarningzudlikbilanqobiliyatigako‘ratabaqalanishi(dastlabkimodullardanso‘ngo‘qituvchiayrimtinglovchilargafanniindividullashtirishnitavsiyaetishimumkin);

-axborotni «siqib» berishnatijasidao‘qitishnijadallashtirishauditoriyasoatlaridansamaralifoydalanishvao‘quvvaqtitarkibinima’ruzaviyamaliy (tajribaviy) mashg‘ulotlarindividualvamustaqilishlaruchunajratilgansoatlarni – optimallashtirish.

Buningnatijasidatinglovchietarlibilimlargako‘nikmagaegabo‘ladi.Modullimetodikaasosidao‘qitishdafaoliyatlik, tizimlikvantlash,qiziqtirish, modullilik, muammolilik, kognitivvizuallilik,xatoliklargatayanishtamoyillarigamuvofiqishlabchiqilishilozim. O‘tkazilgantadqiqotlargako‘ramodullimetodikaasosidao‘qitishningquyidagitamoyillariochibberildi.

1. Faoliyatliliktamoyili: Butamoyilmutaxassisningkasbiyfaoliyatimazmunigamuvofiqshakllanishinianglatadi. Butamoyilgako‘ramodullarfanbo‘yichafaoliyatyondashuviyokitizimlifaoliyatyondashuvasosidatuzilishimumkin. Modullio‘qitishtexnologiyasigafanbo‘yichafaoliyatyondashuvidamodullarnio‘quvrejasivadasturlartahlilinatijasidatuzishnitaqozoetadi. Tizimlifaoliyatyondashuvidamodullarblokimutaxassisningkasbiyfaoliyatitahliliasosidashakllantiriladi.

2.Tizimlikvantlashusuli - buprinsipdidaktikbirliklarumumlashtirilgannazariyalariningtalablarigaasoslanadi. Moduldatizimlikvantlashtamoyilio‘quvmaterialiningtegishlituzilmasinituzishyo‘li

bilanerishiladi.

Modulumumiyko‘rinishdaquyidagielementlardaniboratbo‘lishimumkin:

- tarixiy - bumuammoteoremamasalakashfiyotvatushunchalarningtarixigaqisqachasharhberish;

- muammoli - bumuammonishakllantirish;

- tizimli - bumodultarkibitiziminінamoyonetish;

-faollashtirish - buyangio‘quvmaterialinio‘zlashtirishuchunzarurbo‘lgantayanchiboralarvaharakatusullariniajratibko‘rsatish;

- nazariy - buasosiyo‘quvmaterialibo‘lib, unda - didaktikmaqsadlarmuammoniifodalashgipotezaniasoslashmuammoniechishyo‘llariochibko‘rsatiladi;

- tajribaviy - butajribaviymaterialni (o‘quvtajribasitajribaviyishni) bayonetish;

- umumlashtirish - bumuammoechiminivamodulmazmuniniumumlashtirish;

- joriyetish- buharakatlarningyangiusullariniishlabchiqishvao‘rganilganmaterialniamaliyotdaqo‘llash;

- xatoliklar – tinglovchilarningmodulmazmuninio‘rganishdagio‘zlashtirishdakuzatiladiganxatoliklariniochibtashlash, ularningsababinianiqlashvatuzatishyo‘llariniko‘rsatish;

- bog‘liqlik - o‘tilganmodulniboshqamodullarbilanshujumladanyondoshfanlarbilanbog‘liqliginamoyonetish;

- testvatopshiriqlaryordamidabaholash - modulmazmuninitinglovchilartomonidano‘zlashtirishdarajasininazoratqilishvabaholash.

O‘quvmaterialiningo‘zlashtirilishigamashg‘ulotlarpaytidamodulningamaliyahamiyatiqaydarajadaochibko‘rsatilganligimodulmazmuniningboshqamodullarbilanbog‘liqligishumodulnio‘rganishdagitinglovchilarningbirxilxatoliklaritahlilimuhimahamiyatgaega.

3. Qiziqtirishtamoyili - butamoyilningmohiyatita’limoluvchiningbilimolishfaoliyatinirag‘batlantirishdaniboratbo‘ladi.Modulningo‘quvmaterialigaqiziqishniuyg‘otish, bilimolishgarag‘batlantirish, mashg‘ulotlarpaytidafaolishtiroketish, ijodiyfikrlashgada’vatetishmodulningtarixiyvamuammolielementlariningvazifalarihisoblanadi.

4.Modulliliktamoyili - butamoyilo‘qitishniindividuallashtirishningasosibo‘libxizmatqiladi.

Birinchidanmodulningdinamiktuzilmasifanmazmuniniuchxilya’nito‘laqisqartirilganvachuqurlashtirilganko‘rinishdanamoyonetishimkoniyatiniberadi. O‘qitishninguyokibuturinitanlashtinglovchiningo‘zigahavolaqilinadi.

Ikkinchidanmodulmazmuninio‘zlashtirishdao‘qitishusulivashakllarningturliligidahammodulliliknamoyonbo‘ladi. Buesao‘qitishningfaollashtirishgashaklvausullar (dialog, mustaqilo‘qish,o‘quv, imitatsiono‘yinlarvahokazo) hamdamuammolima’ruzalarseminarlarmaslahatlarbo‘lishimumkin.

Uchinchidanmodullilikyangimaterialnipog‘onasimono‘zlashtirishdata’minlanadi, ya’niharbirfanvaharbirmoduldao‘qitishoddiydanmurakkabgaqarabyo‘nalganbo‘ladi.

To‘rtinchidanmodulgakiruvchio‘quvelementlariningmoslanuvchanligitufaylio‘quvmaterialinimuntazamravishdayangilabturishimkoniyatitug‘iladi.

5. Muammoliliktamoyili-muammolivaziyatlarvamashg‘ulotlarniamaliyyo‘naltirilganligio‘quvmaterialiningo‘zlashtirilishsamaradorliginioshishigaimkonberadi.

Mashg‘ulotlarpaytidagipotezaqo‘yiladi, uningasoslanganligiko‘rsatiladivamuammoningechimiberiladi. Ko‘pchilikhollardabizningo‘qituvchilardarslardafaqatginadalillarkeltiradilar. MasalanAQSHdao‘qituvchimasalanio‘rganishuslubini, o‘ziqo‘yganmuammoningechimyo‘llarini, tajribaxususiyatini, uningnatijalariniko‘rsatadivatushuntiradi. YA’niutadqiqotchiyokimaslahatchisifatidanamoyonbo‘ladi.

Birinchinavbatdaayniqsaanashunarsatinglovchiniqiziqtiribqo‘yadiundaijodiyfikrlashvafaollikni tug‘diradi.

6. Kognitivvizuallik (ko‘zbilankuzatiladigan) tamoyili – butamoyilpsixologik-pedagogikqonuniyatlardankelibchiqadi. O‘qitishdagiko‘rgazmalarnafaqatso‘roqvazifasini, shubilanbirgakognitivvazifanibajargantaqdirdaginao‘zlashtirishunumdorliginioshiradi. Aynanshuninguchunkognitivgrafika-sun’iyintellektnazariyasiningyangimuammolisohasibo‘lib,murakkabob’ektlarkompyutersur’atchalariko‘rinishidatasvirlanadi. Modulningtarkibiytuzilmasibo‘libranglibajarilgankognitiv-grafiko‘quvelementlarixizmatqiladi. SHuninguchunrasmlarmodulningasosiyboshelementihisoblanadi.Buesa:Birinchidantinglovchiningko‘rishvafazoviyfikrlashqobiliyatinirivojlantiradi;

Ikkinchidano‘quvmaterialimazmuninio‘zidazichjoylashtiribravshanko‘rsatuvchirasmtinglovchidatizimlibilimshakllanishigayordamberadi.

Uchinchidanranglisuratlaro‘quvmaterialiniqabulqilishvaeslashsamarasinioshiradihamdatinglovchilarniestetiktarbiyalashvositasibo‘libxizmatqiladi.

Ko‘rgazmalima’lumotog‘zakima’lumotdanko‘raahamiyatliroqvaunumliroqdir. Ko‘rishmexanizminingma’lumotnio‘tkazishqobiliyatieshitishnikidanko‘raanchayuqoridir. Buesao‘znavbatida,ko‘rishtizimigainsonqabulqilinadiganma’lumotningqariyb 90 foizinietkazishimkoniyatiniberadi.

Undantashqariko‘rgazmalima’lumotbirvaqtningo‘zidaberiladi. SHuninguchunma’lumotniqabulqilishvaeslashgaog‘zakima’lumotdanko‘rakamvaqttalabetiladi. Ko‘rgazmalima’lumotishlatilgandataassurothosilbo‘lishiog‘zakibayondanko‘rao‘rtacha 5-6 marotabatezroqkechadi.

Insonningko‘rgazmalima’lumotgaishonchi, og‘zakima’lumotdanko‘rayuqoribo‘ladi. SHuninguchun “yuzboreshitgandanko‘ra, birborko‘rmoqafzalroqdir” debbezijaytilmagan.

SHubilanbirgako‘rgazmalima’lumotdaqabulqilishvaeslashunumiuniko‘rsatilishiorasidagimuddatniuzoqligigabog‘liqbo‘lmaydi.Og‘zakima’lumotningo‘zlashtirilishiesa, bungabog‘liqbo‘ladi.O‘rnikelibyanabirmuhimtafsilotniqaydetishlozim: simvolli-ko‘rgazmalima’lumotniqabuletisho‘qitishsamarasinioshiradiya’nio‘quv-ilmiyadabiyotdanvakompyutertexnikasivositasidaolinadiganma’lumotniko‘paytirishuchunshart-sharoityaratishzarur. Buesao‘qitishniindividuallashtirishzarurliginiko‘rsatadi.

7. Xatoliklargatayanishtamoyili-butamoyilo‘qitishjarayonidadoimiyravishdaxatoliklarniizlashuchunvaziyatlaryaratilishigatinglovchilarningruhiyfaoliyatifunksionaltizimitarkibidaoldindanpayqashtuzilmasinishakllantirishgaqaratilgandidaktikmateriallarvavositalarniishlabchiqishgayo‘naltirilganbo‘ladi.Butamoyilningamalgaoshirilishitinglovchidatanqidiyfikrlashqobiliyatinirivojlanishigayordamberadi.

8. O‘quvvaqtinitejashtamoyili -butamoyiltinglovchilardaindividualvamustaqilishlashuchuno‘quvvaqtiningzaxirasiniyaratishgayo‘naltirilganbo‘ladi. To‘g‘ritashkilqilinganmodullio‘qitisho‘qishvaqtini 30% vaundanortiqtejashimkoniyatiniberadi. Bungaesamodulio‘qitishningbarchatamoyillarito‘laamalgaoshirilganda,o‘quvjarayonikompyuterlashtirilgandayondoshfanlarningo‘quvdasturlarimuvofiqlashtirilgandaerishishmumkin.

O‘tkazilgannazariyvaamaliyizlanishlarnatijasidamodullio‘qitish

–

tinglovchilarningbilimimkoniyatlariniijodiyqobiliyatlarinivaamaliyko‘nikmalarini o‘rganishdarajalarinirivojlantirishdaijobiysamaraberishianiqlandi. Modullimetodikaasosidao‘qitishdafantarkibidagimodullarorasidagiuzviyliknita’minlashgao‘qitishnijadallashtirishgatinglovchilarningo‘zlashtirishinimuntazamnazoratqilishgavabaholashgaqiziqtirishasosidaamaliyfaoliyatgao‘rgatishgahamdao‘quvmaterialinibosqichma-bosqicho‘qitishorqalifannisamaralio‘zlashtirishgaerishiladi.

2 BOB. MODULLASHTIRISHVAO‘QUVJARAYONINITEXNOLOGIYALASH

2.1. Modulli ta'limni tashkil etish tamoyillari

O‘qitishning modulli texnologiyasi, o‘qitishning qabul qilingan tamoyillariga muvofiq (2.1-rasm) ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Quyidagi tamoyillar modulli o‘qitish texnologiyasining asosini tashkil etadi:

1. Faoliyatlilik tamoyili: Bu tamoyil, modullar mutaxassisning faoliyat mazmuniga muvofiq shakllanishini anglatadi.

Bu tamoyilga ko‘ra modullar fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi yoki tizimli faoliyat yondashuvi asosida tuzilishi mumkin. Modulli o‘qitish texnologiyasida fan bo‘yicha faoliyat yondashuvida, modullarni o‘quv rejasi va dasturlar tahlili natijasida, tuzishni taqozo etadi. Tizimli faoliyat yondashuvida, modullar bloki, mutaxassisning kasbiy faoliyat tahlili asosida, shakllantiriladi.

2. Tenglik, teng huquqlik tamoyili. Bu tamoyil, pedagog va o‘quvchining o‘zaro munosabati sub'ekt - sub'ekt xarakterligini belgilaydi.

Bu esa, modulli o‘qitish texnologiyasini, shaxsga yo‘naltirilgan texnologiyalar toifasiga taalluqliligini ko‘rsatadi. Ya'ni modulli o‘qitish texnologiyasi, shaxsning individual psixologik xususiyatlariga moslashgan bo‘ladi.

3. Tizimli kvantlash tamoyili. Bu tamoyil axborotni siqib berish nazariyasi, pedagogik bilimlar konsepsiyasi, didaktik birliklarni yiriklash nazariyalarining talablariga asoslanadi.

Shular bilan bir qatorda, bu tamoyil quyidagi psixologik-pedagogik qonuniyatlarni hisobga olishni taqozo etadi:

- katta hajmdagi o‘quv materiali, qiyinchilik bilan va xohishsiz (istalmasdan) eslanadi;
- ma'lum tizimda qisqartirilgan holda berilgan o‘quv materiali, osonroq o‘zlashtiriladi;

- o‘quv materialidagi, tayanch qismlarning ajratilib ko‘rsatilishi, eslab qolish faoliyatiga ijobiy ta'sir ko‘rsatadi.

Shu bilan bir qatorda o‘quv materialining asosini ilmiylik va fundamentallik tashkil etish lozim.

Tizimli kvantlash tamoyili, o‘quv axborotning tegishli strukturasini modulda tuzish yo‘li bilan erishiladi.

Modul umumiy ko‘rinishda quyidagi elementlardan iborat bo‘lishi mumkin:

- tarixiy – bu muammo, teorema, masala, tushunchalarni tarixiga qisqacha sharx berish;
- muammoli – bu muammoni shakllantirish;
- tizimli – bu modul tarkibining tizimli namoyon etish;
- faollashtirish – bu yangi o‘quv materialini o‘zlashtirish uchun zarur bo‘lgan tayanch iboralar va harakat usullarini ajratib ko‘rsatish;
- nazariy – bu asosiy o‘quv materiali bo‘lib, unda - didaktik maqsadlar, muammoni ifodalash, gipoteza (faraz)ni asoslash, muammoni echish yo‘llari ochib ko‘rsatiladi;
- tajribaviy – bu tajribaviy materialni (o‘quv tajribasi, ishni va boshqalarni) bayon etish;
- umumlashtirish – bu muammo echimining tasviri va modul mazmunini umumlashtirish;
- qo‘llanish – bu harakatlarning yangi usullarini va o‘rganilgan materialni amaliyotda ko‘llash bo‘yicha masalalar tizimini ishlab chiqish;
- xatoliklar – o‘quvchining modul mazmunini o‘rganishdagi o‘zlashtirishda kuzatiladigan bir turdagi xatoliklarini ochib tashlash, ularning sababini aniqlash va tuzatish yo‘llarini ko‘rsatish;
- ulanish – o‘tilgan modulni boshqa modullar bilan shu jumladan yondosh fanlar bilan bog‘liqligini namoyon etish;
- chuqurlashtirish – iqtidorli o‘quvchilar uchun yuqori murakkabli o‘quv materialini takdim etish;

- test-sinovlash – modul mazmunini o‘quvchilar tomonidan o‘zlashtirish darajasini testlar yordamida nazorat qilish va baholash.

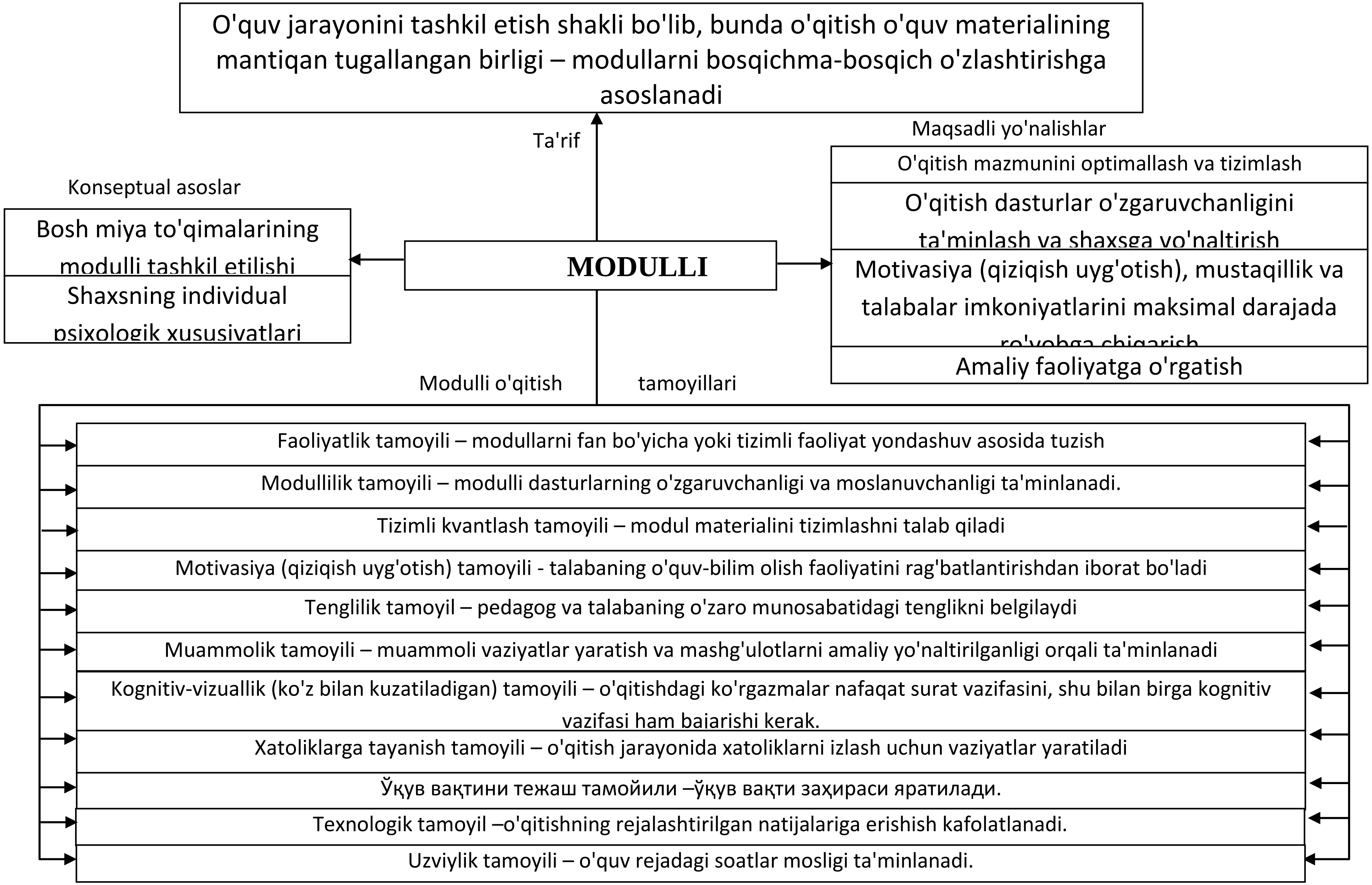

2.1.-расм. Modulli o'qitishning blok-sxemasi

O‘quv materialining o‘zlashtirilishiga mashg‘ulotlar paytida modulning amaliy ahamiyati qay darajada ochib ko‘rsatilganligi, modul mazmunini boshqa modullar bilan bog‘liqligi, shu modulni o‘rganishdagi o‘quvchilarning bir xil xatoliklari tahlili muhim ahamiyatga ega.

4. Motivasiya (qiziqishni uyg‘otish) tamoyili. Bu tamoyilning mohiyati, o‘quvchining o‘quv-bilim olish faoliyatini rag‘batlantirishdan iborat bo‘ladi. Bu asosiy qoidadir.

Modulning o‘quv materialiga qiziqishni uyg‘otish, bilim olishga rag‘batlantirish, mashg‘ulotlar paytida faol ijodiy fikrlashga da'vat etish, modulning tarixiy va muammoli elementlarining vazifalari hisoblanadi.

5. Modullik tamoyili. Bu tamoyil o‘qitishni individuallashtirishning asosi bo‘lib xizmat qiladi.

Birinchidan, modulning dinamik strukturasi fan mazmunini uch xil ko‘rinishda namoyon etish imkoniyatini beradi:

- to‘la;
- qisqartirilgan;
- chuqurlashtirilgan.

O‘qitishning u yoki bu turini tanlash o‘quvchiga havola qilinadi.

Ikkinchidan, modul mazmunini o‘zlashtirishda, usul va shakllarning turliligida ham modullik namoyon bo‘ladi. Bu esa o‘qitishning faollashtirilgan shakl va usullari (dialog, mustaqil o‘qish, o‘quv va imitasion o‘yinlar va hokazo), hamda muammoli ma'ruzalar, seminarlar, maslahatlar bo‘lishi mumkin.

Uchinchidan, modullik, yangi materialni pog‘onasimon o‘zlashtirishda ta'minlanadi, ya'ni har bir fan va har bir modulda o‘qitish oddiydan murakkabga qarab yo‘nalgan bo‘ladi.

To‘rtinchidan, modulga kiruvchi o‘quv elementlarining moslanuvchanligi tufayli, o‘quv materialini muntazam ravishda yangilab turish imkoniyati ko‘zda tutiladi.

6. Muammolilik tamoyili. Bu tamoyil muammoli vaziyatlar va mashg‘ulotlarni amaliy yo‘naltirilganligi tufayli, o‘quv materialining

o‘zlashtirilish samaradorligini oshishiga imkon beradi. Mashg‘ulotlar paytida gipoteza (faraz) qo‘yiladi, uning asoslanganligi ko‘rsatiladi va bu muammoning echimi beriladi. Ko‘pchilik hollarda bizning o‘qituvchilar darslarda faqatgina dalillar keltiradilar (ular hatto yangi bo‘lsa ham), ammo misol uchun AQShda o‘qituvchi masalani o‘rganish uslubini, o‘zi qo‘ygan muammoni echish yo‘llarini, tajriba xususiyatini, uning natijalarini ko‘rsatadi va tushuntiradi. Ya'ni u tadqiqotchi sifatida namoyon bo‘ladi.

Birinchi navbatda, ayniqsa, ana shu narsa o‘quvchini qiziqtirib qo‘yadi, unda ijodiy fikrlash va faollikni tug‘diradi.

7. Kognitiv vizuallik (ko‘z bilan kuzatiladigan) tamoyil. Bu tamoyil psixologik-pedagogik qonuniyatlardan kelib chiqadi, ularga ko‘ra o‘qitishdagi ko‘rgazmalar, nafaqat surat vazifasini, shu bilan birga kognitiv vazifani bajargan taqdirdagina o‘zlashtirish unumdorligini oshiradi.

Aynan, shuning uchun kognitiv grafika-sun'iy intellekt nazariyasining yangi muammoli sohasi bo‘lib, murakkab ob'ektlar kompyuter suratchalari ko‘rinishida tasvir etiladi. Modulning tarkibiy tuzilmasi bo‘lib, rangli bajarilgan, kognitiv-grafik o‘quv elementlari (rasmlar bloki) xizmat qiladi. Shuning uchun rasmchalar, modulning asosiy bosh elementi hisoblanadilar. Bu esa:

Birinchidan, o‘quvchining ko‘rish va fazoviy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ya'ni o‘rganish jarayoniga miyaning tasviriy o‘ng yarim shari boy imkoniyatlari qo‘shiladi.

Ikkinchidan, o‘quv materiali mazmunini o‘zida zich joylashtirib ravshan ko‘rsatuvchi surat (rasm), o‘quvchida tizimli bilim shakllanishiga yordam beradi.

Uchinchidan rangli suratlar, o‘quv informasion materialni qabul qilinish va eslanish samarasini oshiradi, hamda o‘quvchilarni estetik tarbiyalash vositasi bo‘lib xizmat qiladi.

Insonning bilim olishi, fikrlashning xuddi ikkita mexanizmdan foydalanganidek bo‘ladi: ularning biri simvolli bo‘lsa, ikkinchisi geometrik (algebraik) bo‘ladi.

Kognitiv grafikaning asosiy vazifasi bilim olish jarayonining faollashtiruvchi fikrlashning simvolli va geometrik (algebraik) mexanizmlarni oʻz ichiga olgan, bilim berishni uygʻunlashgan modellarini yaratishdan iboratdir.

Grafik (koʻzga koʻrinuvchi) axborot miyaning oʻng yarim shari imkoniyatlarini faollashtiradi, oliy ma'lumotli mutaxassis uchun zarur boʻlgan, tasviriy fikrlash qobiliyatini, intuisiyasini rivojlantiradi. Buyuk olim A.Eynshteyn aytganidek «intuisiya xaqiqatda eng katta boylikdir. Mening ishonchim komilki, bizning fikrlashimiz asosan simvollar orqali shu bilan birga biz anglamasdan kechadi». Haqiqatda ilm-fan gepotezasiz (farazsiz), faraz zsa intuisiyasiz mavjud boʻlmaydi.

Shu bilan birga, koʻrgazmali axborot ogʻzaki axborotdan koʻra, ahamiyatliroq va unumliroqdir. Koʻrish mexanizmining axborotni qabul qilish qobiliyati, eshitishnikidan koʻra ancha yuqoridir. Bu esa oʻz navbatida, koʻrish tizimiga, inson qabul qilinadigan axborotning qariyb 90 foizini etkazish imkoniyatini beradi. Undan tashqari koʻrgazmali axborot bir vaqtning oʻzida beriladi. Shuning uchun axborotni qabul qilish va eslashga ogʻzaki axborotdan koʻra kam vaqt talab etiladi. Koʻrgazmali axborot ishlatilganda, tasavvur hosil boʻlishi ogʻzaki bayondan koʻra oʻrtacha 5-6 martaba tezroq kechadi. Insonning koʻrgazmali axborotdan ta'sirlanishi, ogʻzaki axborotdan koʻra ancha yuqori boʻladi. Koʻpchilik hollarda u oxirgisini oʻtkazib yuboradi. Koʻrgazmali axborotni qayta takrorlash oson va aniqroqdir. Odamning koʻrgazmali axborotga ishonchi, ogʻzaki axborotdan koʻra yuqori boʻladi. Shuning uchun «yuz bor eshitgandan koʻra, bir bor koʻrmoq afzalroqdir» deb bejiz aytilmagandir.

Shu bilan birga, koʻrgazmali axborotda, qabul qilish va eslash unumi, uni koʻrsatilishi orasidagi muddatni uzoqligiga bogʻliq boʻlmaydi, ogʻzaki axborotning oʻzlashtirilishi esa bunga bogʻliq boʻladi. Oʻrni kelib yana bir muhim tafsilotni qayd etish lozim: simvolli-koʻrgazmali axborotni qabul etish, oʻqitish samarasini oshiradi. Shuning uchun oʻquv-ilmiy adabiyotdan va kompyuter texnikasi vositasida olinadigan axborotni koʻpaytirishga shart-sharoit yaratish zarur. Bu esa, oʻqitishni individuallashtirish zarurligini koʻrsatadi.

8. Xatoliklarga tayanish tamoyili. Bu tamoyil o‘qitish jarayonida doimiy ravishda xatoliklarni izlash uchun vaziyatlar yaratilishiga, o‘quvchilarning ruhiy faoliyati funksional tizimi tarkibida oldindan payqash tuzilmasini shakllantirishga qaratilgan didaktik materiallar va vositalarni ishlab chiqishga yo‘naltirilgan bo‘ladi.

Bu tamoyilning amalga oshirilishi, o‘quvchida tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlanishiga erdam beradi.

9. O‘quv vaqtini tejash tamoyili. Bu tamoyil o‘quvchilarda individual va mustaqil ishlash uchun o‘quv vaqtining zahirasini yaratishga yo‘naltirilgan bo‘ladi.

To‘g‘ri tashkil qilingan modulli o‘qitish, o‘qish vaqtini 30% va undan ortiq tejash imkoniyatini beradi. Bunga esa modulli o‘qitishning barcha tamoyillarini to‘la amalga oshirilganda, o‘quv jarayoni kompyuterlashtirilganda, yondosh fanlarning o‘quv dasturlari muvofiqlashtirilganda erishish mumkin.

– **10. Texnologiklik tamoyili.** Bu tamoyil o‘quvchilar tomonidan o‘qitishning ko‘zlangan natijalarga erishish kafolatini ta'minlovchi, o‘qitish va bilimni o‘zlashtirish jarayonini, tizimli modulli yondashuv asosida ro‘yobga chiqarishni anglatadi. Mazkur tamoyil quyidagilar orqali ta'minlanadi:

– maksimal aniqlashtirilgan o‘quv maqsadlarni ishlab chiqish, ularni o‘lchash va baholash mezonlarini tanlash;

– qo‘yilgan o‘quv maqsadlarga erishishiga yo‘naltirilgan o‘quv jarayonini ishlab chiqish va aniq tasvirlash;

– o‘quv maqsadlarini, butun o‘quv jarayonini o‘qitish natijalariga kafolatli erishishga yo‘naltirish;

– o‘qitish natijalarini tezkor baholash va o‘qitishga tuzatishlar kiritish;

– o‘qitish natijalarini yakuniy baholash.

Texnologiklik tamoyili, o‘qitishni qayta takrorlanadigan jarayonga aylanishiga imkon beradi.

Modulli o‘qitish tizimida o‘rgatuvchi sikllar soni, o‘quv fanining modullari soniga teng bo‘ladi.

O‘quv maqsadlariga erishish uchun o‘quv me'yoriy hujjatlarning uzviyligini ta'minlash tayanch sharoitlarini yaratish zarur. Ushbu maqsadlarda uzviylik tamoyilini qo‘llash tavsiya etiladi.

11. Uzviylik tamoyili. Bu tamoyil o‘quv maqsadlariga erishish imkoniyatini ta'minlash uchun o‘quv rejasi va dasturlarni ishlab chiqishda tizimli yondashishin anglatadi. Bunda fanlarning maqsadlariga ko‘ra, o‘quv rejadagi soatlar mosligi ta'minlanadi.

2.2. Fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasi

Fan bo‘yicha faoliyatli yondashuv ta’limning fanli tizimida modul metodologiyasini qo‘llashni anglatadi. Bunday modulli o‘qitish texnologiyasini umumiy ta’lim maktablarida foydalanish mumkin. Fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasida modul o‘zida quyidagilarni mujassamlashtiradi:

- Fanning fundamental tushunchalari - muayyan hodisa, yoki qonun yoki bo‘lim, yoki yirik bir mavzu, yoki o‘zaro bog‘liq tushunchalar guruhi.
- Fanning bir yoki bir necha tushunchalarini o‘rganishga (o‘zlashtirishga) qaratilgan.

Fanning tushuntiruv apparatini qatiy tizimli (ko‘p qirrali) tahlili asosida, eng samarali modul tuziladi. Bu esa fundamental iboralar guruhini ajratish, materialni mantiqan va kompakt guruhlash imkoniyatini beradi. Modul - mustaqil tarkibiy birlik bo‘lgani uchun, ba’zi hollarda, alohida o‘quvchilarga fanni to‘laligicha emas, balki faqatgina bir qator modullarni tinglash imkoniyatini beradi. Bu esa iqtidorli o‘quvchilarning individual va mustaqil ishlarini optimal rejalash imkoniyatini tug‘diradi.

Modulli o‘qitishga o‘tishda quyidagi maqsadlar ko‘zlanadi:

- o‘qitishning (fanlar orasida va fanning ichida) uzluksizligini ta'minlash;
- o‘qitishni individuallashtirish;
- o‘quv materialini mustaqil o‘zlashtirish uchun yetarli sharoit yaratish;
- o‘qitishni jadallashtirish;
- fanni samarali o‘zlashtirishga erishish.

Shunday qilib, modulli o‘qitishda o‘quvchilarni o‘z qobiliyatiga ko‘ra bilim olishi uchun to‘la zaruriy shart-sharoitlar yaratiladi.

O‘qitishning modul tizimiga o‘tish samaradorligi, quyidagi omillarga bog‘liq bo‘ladi:

- o‘quv muassasasining moddiy-texnikaviy bazasi darajasi;

- o‘qituvchilar tarkibining malakaviy darajasi;
- o‘quvchilarning tayyorgarlik darajasi;
- ko‘zlangan natijalarni baholash;
- didaktik materiallarni ishlab chiqish;
- natijalarning tahlili va modullarni maqbullashtirish.

Modulli o‘qitishga o‘tishda quyidagilarni amalga oshirish ko‘zda tutiladi:

Ishchi o‘quv rejani chuqur tahlili asosida, o‘zaro chambarchas bog‘liq fanlar guruhi aniqlanadi, ya’ni butun o‘quv rejasi alohida makromodullar to‘plami sifatida qaraladi (2.1 -rasm).

Har qaysi makromodulning mutaxassisni shakllantirishda, o‘z maqsad va vazifasi bo‘ladi. Ma’lum makromodulni o‘rganish maqsadi, unga kiradigan fanlarning o‘rganish maqsadlaridan kelib chiqadi.

Har qaysi makromodulning o‘rganilish maqsadlari to‘plami, Davlat ta’lim standartlarida aks ettirilgan, mutaxassis tayyorlashning bosh maqsadini tashkil etadi. Har qaysi makromodulning maqsadi aniq tuzilgan bo‘lib, birinchi fanni o‘rganila boshlaganida, o‘quvchilarga yetkazilishi lozim. Makromodulning har bir keyingi fani o‘rganila boshlanganida, u fanning o‘rganish maqsadlari o‘quvchilar e’tiboriga yetkaziladi:

Makromodullar vertikal yaqin o‘zaro bog‘liqliklarni hisobga olish asosida tuziladi, ammo ularni o‘rganilish muddatlarini o‘rnatishda makromodullar orasidagi gorizontal bog‘lanishlar hisobga olinishi lozim.

– o‘quv materialining takrorlanishini oldini olish maqsadida, makromodulga kiruvchi fanlarning, o‘quv dasturlarini o‘zaro bog‘liqligi ta’minlanadi.

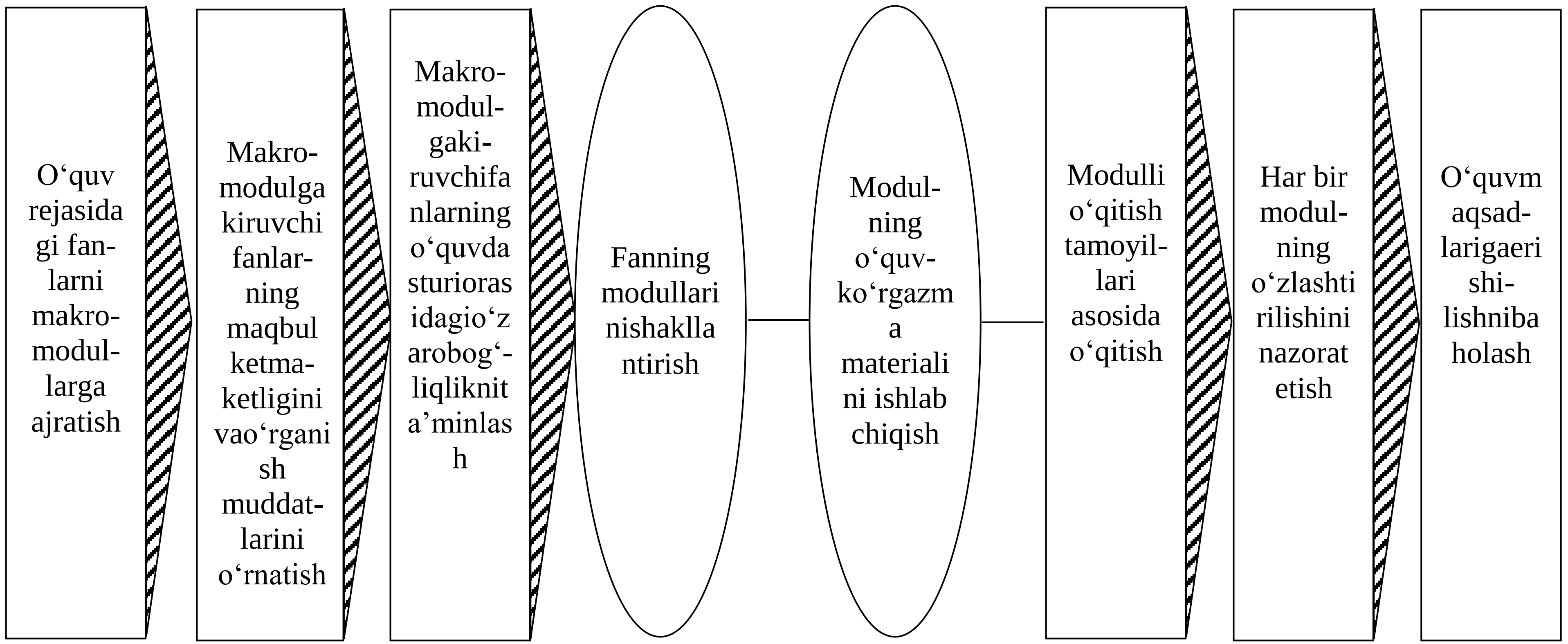

2.1.-rasm. Fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasining sxemasi

Modul o‘z ichiga 2-3 mavzu va shu mavzular bilan bog‘liq amaliy darslarni qamrab olishi mumkin. Har qaysi modul bo‘yicha quyidagi materiallar tayyorlanadi:

- o‘quvchilar bilimini nazorat qilish uchun testlar;
- individual ishlar uchun topshiriqlar;
- mustaqil ishlar uchun topshiriqlar;
- o‘quv-uslubiy tarqatma materiallar;
- o‘quv-ilmiy adabiyotlar ro‘yxati;
- ishchi o‘quv dastur.

Har bir modul test-sinovlari bilan tugallanishi lozim: joriy modul uchun bu o‘tilgan materialni nazorati bo‘lsa, keyingi modul uchun esa bu kirish (boshlang‘ich) nazorati bo‘ladi. Harqaysimoduluchuntarqatmavatasvirlimateriallarto‘plamituziladivaularo‘quvchigamashg‘ulotdanoldinberiladi. Modul, tavsiyaqilinadiganko‘rgazmamateriallarvaadabiyotlarto‘plamibilanta’minlanadi, harbirmateriallarnio‘zlashtiraborib, birmoduldanikkinchimodulgao‘tadi. Iqtidorlio‘quvchilarboshqalargabog‘liqbo‘lmasdantestsinovlaridano‘tishlarimumkin. Pedagogningvazifasiaxborotchi-nazoratchidanboshlab, maslahatchi-muvofiqlashtiruvchigachao‘zgarishimumkin. Oxirgisi, ya’nipedagogningmaslahatchi-muvofiqlashtiruvchivazifasi, o‘qitisho‘rgatuvchimodullarasosidaamalgaoshirilganida, namoyonbo‘ladi.

O‘rgatuvchimodul - o‘qitishningmuayyanmodulbirligibo‘yichamazmuni, o‘quvchiningo‘quvharakatlariniboshqarishtizimi, muayyanmazmunbo‘yichabilimlarnazoratitizimivauslubiyishlanmalarmazmunidaniboratdir.

O‘rgatuvchimodullarniishlabchiqishjudamurakkabjarayondir, uko‘pvaqtsarfinivajudako‘psonliuslubiytajribalarniumumlashtirishnitalabetadi. Ammoularniamaliyotdaqo‘llash, o‘qitishnijudayuqorisamaradorliginita’minlaydi.

Modullio‘qitish, fanningasosiymasalalaribo‘yichaumumlashtirilganaxborotlarberuvchimuammoli vayo‘riqlidarslaro‘qilishinitaqozoetadi. Ma’ruzalaro‘quvchilarningijodiyqobiliyatinirivojlantirishgaqaratilmog‘ilozim. Modullaramaliyvanazariy mashg‘ulotlarbilanbirgatuziladi, ulardarslarmazmuninio‘rganiladiganyangimaterialbilanto‘ldiradi. O‘quvchilaramaliyko‘nikmalargaegabo‘ladilar.

Darslarmatninitayyorlashda, strukturalashvatizimlashusullariniko‘llab, materiallariiblok-sxema, rasmlarblokiko‘rinishidataqdimetilishimaqsadgamuvofiqbo‘ladi. Bunda materialning o‘zlashtirish samaradorligi oshadi, chunki:(3-4- ilovalar)

- modulning pirovard maqsadi tushunib yetiladi;
- o‘quvmaterialiningelementlariorasidagibog‘lanishlarvao‘tishlaryaqqol ko‘rsatiladi;
- asosiyjihatlariajratibko‘rsatiladi;
- o‘quvmaterialining (modulning) butunhajmi, o‘quvchiningko‘zoldidayaqqolgavdalanadi.

Modul, tizimidao‘quvmaterialiningmazmuninistrukturalashdaengavvaloaxborotni «siqish» vazifasiko‘zlanadi. Bilimlarnito‘la, foydalanishuchunqulayholdataqdimetilishigaharakatqilishlozim.

Modullita’limuslubiyotida, buholatasosbo‘libxizmatqiladi. Harqaysimodulbo‘yicharasmlarbloklaridasimvollialomatlarni (savollarqo‘yilishitarzida) joylashtirish, savollarnirasmtarzidatasviretish, formulalar, jadvallar, grafiklarvauslubiyko‘rsatmalarnitaqdimetish, maqsadgamuvofiqbo‘ladi.

Umumanolganda, rasmlarbloki, blok-sxemalarvaboshqako‘rgazmalimateriallaro‘quvchilaruchuntarqatmamaterialvazifasinio‘tashimumkin. Shubilanbirgaharbirfan, jumladan, modulbo‘yichaatamalar-ningizohlilug‘atituzilishimaqsadgamuvofiqbo‘ladi.

Modullio‘qitishsamaradorliginioshirishmaqsadidao‘qitishninngquyidagiusullaridanfoydalanishtavsiyaetiladi: aqliyhujum, muammolimunozara, evristik (savol-javobli) suhbat, o‘quvishbilarmonliko‘yinlarivahokazo.

Shundayqilib, modullio‘qitishgao‘tishquyidagiketma-ketlikdaamalgaoshiriladi:

Ibosqich: O‘quvrejadagifanlarnimakromodullargaajratish.

IIbosqich: O‘qitishdavrisiqilganida, fanlarnio‘rganishningengmaqbulketma-ketliginio‘rnatish.

IIIbosqich: Makromodulfanlario‘quvdasturlariningo‘zarobog‘liqliginita’minlash.

IV bosqich: O‘quv predmetlarning modullarini shakllantirish.

Vbosqich: Modulningo‘quv-ko‘rgazmalimaterialiniishlabchiqish

VIbosqich: Modullio‘qitishtamoyillariasosidao‘qitishtexnologiyasiniloyihalash.

VIIbosqich: Birvaqtningo‘zidao‘rganiladiganfanlarningmaqbulsoninie’tiborgaolib, mashg‘ulotlarjadvalinituzish.

O‘quvjarayoniningtashkiletilishini, modullio‘qitshtiziminingtarkibiyqismisifatidaqarashmumkin.

O‘qitishningmodullitizimixususiyatlaridanbirio‘quvjarayoninijadallashtirishhisoblanadi, ushbuniikkiaspektdatalqinetishmumkin.

– o‘qitishjarayonidamodullio‘qitishtamoyillariasosidao‘quvaxborotini «siqish»;

– o‘qitishdavrini «siqish» yo‘libilano‘quvgrafiginivauningasosidamashg‘ulotlarjadvalinimaqbullashtirish.

O‘quvjarayoninisamaralitashkiletishshaklibumashg‘ulotlarnihaftalikmodullirejalashtirishvao‘quvchilarbiliminireytingbaholashhisoblanadi. Ya’ni, bittamodulbirhaftagarejalashtirilishivautalabalarbiliminingtestlaryokiboshqanazoratturiyordamidabaholanishibilantugallanishizarur.

O‘qitishningmodultizimimazmunidanuningquyidagiafzalliklarinamoyonbo‘ladi:

- o‘quvpredmetilarichidagimodullarorasidagio‘qitishuzluksizligita’minlanishi;
- harbirmodulichidavaularorasidao‘quvjarayonibarchaturlarininguslubiyjihatdanasoslanganmuvofiqligio‘rnatilishi;
- fanning modulli tuzilish tarkibining moslanuvchanligi;
- o‘quvchilar bilimini muntazam va samarali nazorat (har qaysi moduldan so‘ng) qilinishi;
- o‘quvchilarning zudlik bilan qobiliyatiga ko‘ra, tabaqalanishi (dastlabki modullardan so‘ng, o‘qituvchi ayrim o‘quvchilarga fanni individual o‘zlashtirishni tavsiya etishi mumkin);
- informatsiyani «siqib» berish natijasida, o‘qishni jadallashtirish, dars soatlaridan samarali foydalanish va o‘quv vaqti tarkibini ma’ruzaviy, amaliy (tajribaviy) mashg‘ulotlar, individual va mustaqil ishlar uchun ajratilgan soatlarni - optimallashtirish. Buning natijasida, o‘quvchi yetarli bilimlarga ham, ko‘nikmaga ham, malakaga ham ega bo‘ladi.

O‘quv predmeti bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasi har qaysi modul uchun ishlab chiqilgan pedagogik-texnologik xaritalar orqali ro‘yobga chiqariladi (2.2 - jadval).

- o‘qitishni jadallashtirish buning natijasida axborotning ko‘p qismi, individual va mustaqil ishlash paytida, kompyuter tarmoqlari orqali o‘zlashtiriladi;
- o‘qishni individuallashtirish (o‘quvchi o‘z qobiliyatiga ko‘ra bilim olish imkoniyatiga ega bo‘ladi).

Fanni o‘qitishning pedagogik-texnologik xaritasining shakli

2-jadval

Fanning umumiy maqsadi	Mavzu					Tayanch tushuncha			O‘qitish jarayoni		Test topshiriqlari	O‘zlashtirish darajasi (%)
	№	Nomi	O‘quv ilmiy adabiyotlar nomi	Ajratilgan soat	O‘quv maqsadi	Nomi	O‘quv maqsadi		Texnologiyasi (o‘qitish usullari)	Didaktik vositalar		
				Dars			Mazmuni	Toifasi (B.Blum bo‘yicha				
1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.

Ta’limda o‘qitishning yordamchi shakllaridan foydalanishning o‘ziga xosligi

Ta’limning globallashuvi sharoitida ta’lim sohasi bilan jamiyatning rivojlanib borayotgan ijtimoiy extiyojlari o‘rtasida nomutonosiblikning yuzaga kelganligi kuzatilmoqda. Ta’lim tizimi oldiga barkamol shaxsni shakllantirish, ta’lim sohasi bilan mehnat bozori o‘rtasidagi nomutanosiblikni qisqartirish hamda axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish kabi yangi, dolzarb vazifalar qo‘yilmoqda. Mazkur vazifalar pedagogik texnologiya nazariyasini yaratish va ta’lim jarayonini puxta loyihalashga erishish zaruriyatidan kelib chiqadi.

Ta’limning tashkiliy shakli sifatida dars – dinamik hodisadir. U pedagogik jarayonning yaxlitligini ta’minlaydi va ta’limiy-tarbiyaviy-rivojlantirish vazifalarini ijobiy yechimini topishga imkon beradi.

Dars rivojlanishining asosiy tendensiyalari darsga bo‘lgan talablarda o‘zining aniq ifodasini topadi.

Zamonaviy darslar quyidagi talablarga javob bera olishi lozim:

- fanning ilg‘or yutuqlari, pedagogik texnologiyalardan foydalanish, darsni o‘quv-tarbiyaviy jarayon qonuniyatlari asosida tashkil etish;
- darsda barcha didaktik tamoyil va qoidalarning optimal nisbatlarini ta’minlash;
- o‘quvchilarning qiziqishlari, layoqati va talablarini hisobga olish asosida ular tomonidan bilimlarning puxta o‘zlashtirilishi uchun zarur sharoitlarni yaratish;
- o‘quvchilar anglab yetadigan fanlararo bog‘liqliklarni o‘rnatish;
- ilgari o‘rganilgan bilim va malakalari, shuningdek, o‘quvchilarning rivojlanish darajasiga tayanish;
- shaxsning har tomonlama rivojlantirishni motivatsiyalash va faollashtirish;
- o‘quv-tarbiyaviy faoliyat barcha bosqichlarining mantiqiyligi va

emotsionalligi;

- pedagogik vositalardan samarali foydalanish;
- zarur bilim, ko‘nikma va malakalar, fikrlash va faoliyat ratsional usullarini shakllantirish;
- mavjud bilimlarni doimo boyitib borish ehtiyojini yuzaga keltirish;
- har bir darsni puxta loyihalashtirish, rejalashtirish, tashhis va taxmin qilish.

Har bir dars quyidagi uchta asosiy maqsadga erishishga yo‘naltiriladi: o‘qitish, tarbiyalash, rivojlantirish. Ana shularni hisobga olib darsga umumiy talablar didaktik, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi talablarda aniq ifodalanadi.

Didaktik (yoki ta’lim)iy talablarga har bir darsning ta’lim vazifalarini aniq belgilash, darsni axborotlar bilan boyitish, ijtimoiy va shaxsiy ehtiyojlarni hisobga olish bilan mazmunini optimallashtirish, idrok etish eng yangi texnologiyalarini kiritish, turli xildagi shakli, metodlari va ko‘rinishlaridan mos ravishda foydalanish, dars tuzilishini shakllantirishga ijodiy yondoshish, jamoaviy faoliyat usullari bilan birga o‘quvchilar mustaqil faoliyatlarini turli shakllaridan birga foydalanish, operativ qayta aloqani ta’minlash, amaliy nazorat va boshqaruvni amalga oshirish, ilmiy mo‘ljal va darsni mahorat bilan o‘tkazishni ta’minlash kabilar kiradi.

Darsga tarbiyaviy talablar o‘quv materialining tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash, darsdagi faoliyat, aniq erishilishi mumkin bo‘lgan tarbiyaviy maqsadlarni shakllantirish va qo‘yish, faqat o‘quv ishlari maqsadlari va mazmunidan tabiiy ravishda kelib chiqadigan tarbiyaviy masalalarni belgilash, o‘quvchilarni umuminsoniy qadriyatlarda tarbiyalash, hayotiy muhim sifatlar (tirishqoqlik, tartiblilik, mas’uliyatlilik, intizomlilik, mustaqillik, ish bajarishga qobiliyatlilik, e’tiborlilik, halollik va boshqalar)ni shakllantirish, o‘quvchilarga diqqat-e’tiborli munosabatda bo‘lib, pedagogik odob talablariga amal qilish, o‘quvchilar bilan hamkorlik va ularning muvaffaqiyat qozonishlaridan manfaatdor bo‘lishdan iborat.

Barcha darslarda doim amalga oshirilib boriladigan rivojlantiruvchi talablarga o‘quvchilarda o‘quv-o‘rganish faoliyati ijobiy sifatlari, qiziqish, ijodiy

tashabbuskorlik va faollik shakllantirish hamda rivojlantirish, o‘quvchilarning idrok etish imkoniyatlari darajasini o‘rganish, hisobga olish, “rivojlanishning yaqin zonasini loyihalashtirish”, “o‘zib ketish” darajasidagi o‘quv mashg‘ulotlarini tashkil etish, rivojlanishidagi yangi o‘zgarishlarni rag‘batlantirish, o‘quvchilarning intellektual, emotsional, ijtimoiy rivojlanishlaridagi «sakrash»larni oldindan ko‘ra bilish, boshlanayotgan o‘zgarishlarni hisobga olish asosida o‘quv mashg‘ulotlarini operativ qayta qurish kabilar kiradi.

Nostandart darslar. XX asr 70-yillari o‘rtalarida milliy maktablarda o‘quvchilarning mashg‘ulotlarga qiziqishlarining pasayish xavfi aniqlandi. Muammoni bartaraf etish maqsadida nostandart darslarning tashkil etilishiga alohida e’tibor qaratildi. Nostandart dars an’anaviy tuzilishdagi improvizatsion o‘quv mashg‘ulotidir.

Pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish nostandart darslarning o‘nlab turlari mavjudligini ko‘rsatdi. Ular orasida “berilish” darsi, amaliy o‘yinlar, matbuot konferensiyalari, ijodiy hisobotlar, musobaqalar, KVN turidagi o‘yinlar, tanlov, teatrlashtirilgan darslar, binar, kompyuterli darslar, fantaziyalar, “sudlar”, haqiqatni izlash, “paradokslar”, auksionlar, dialoglar va boshqalar bor.

O‘qituvchining darsga tayyorgarligi. Darsning samaradorligi uning puxta tayyorlanganligi va samarali tashkil etilganligi bilan bog‘liq. Yaxshi rejalashtirilmagan, yetarlicha o‘ylab chiqilmagan, shoshilinch tuzilgan va o‘quvchilar imkoniyatlariga moslashtirilmagan dars sifatli bo‘la olmaydi. Darsga tayyorgarlik aniq sharoitlarda eng yuqori yakuniy natijaga erishishni ta’minlovchi o‘quv-tarbiyaviy jarayonni tashkil etilishini ta’minlash, komleks chora-tadbirlarni ishlab chiqishdir.

O‘qituvchining darsga tayyorgarligida quyidagi uchta bosqich ko‘zga tashlanadi: diagnostika (tashhislash), prognoz (bashorat) qilish, loyihalashtirish (rejalashtirish). Shu bilan birga o‘qituvchi amaliy materiallarni yaxshi bilishi, o‘z fanini erkin olib borishga erishishi lozim. Darsga tayyorgarlik asosini bo‘lajak mashg‘ultning algoritmlari, samaradorligi bog‘liq bo‘lgan omillar va holatlarni hisobga olishni ta’minlovchi qadamlarni ketma-ket tartib bilan bajarish tashkil

etadi.

Algoritmni amalga oshirish aniq sharoitlarni diagnostika qilish bilan boshlanadi. Diagnostika– bu darsni tashkil etishning barcha vaziyatlarini “oydinlashtirib” olishdir. Unda o‘quvchilarning imkoniyatlari, ularning faoliyatlari va xulqlari, motivlari, talab va layoqatlari, qiziqish va qobiliyatlari, bilimdonlik darajasi, o‘quv materialining xususiyati, uning amaliy ahamiyati, dars tuzilishi, yangi axborotni o‘zlashtirish, mustahkamlash va tizimlashtirish, bilim, ko‘nikma va malakalarini nazorat qilish hamda tuzatish kabi holatlar namoyon bo‘ladi.

Prognoz (bashorat) qilish bo‘lajak darsni o‘tkazishning turli varianlarini baholash va ulardan qabul qilingan kriteriy bo‘yicha eng ma’qulini tanlab olishga qaratiladi.

Loyihalashtirish (rejalashtirish) darsga tayyorlanishning yakuniy bosqichidir. Uning natijasi o‘quvchilar idrok etish faoliyatini boshqarish dasturining yaratilishi hisoblanadi.

Boshqarish dasturi qisqa va aniq, erkin tuzilgan, pedagog o‘zi uchun boshqarish jarayoni muhim vaziyatlari (kimdan va qachon so‘rash, qaerda mavzuni kiritish, mashg‘ulot keyingi bosqichiga qanday o‘tish, oldindan ko‘zda tutilmagan qiyinchiliklar yuzaga kelganida jarayonni qaysi sxema bo‘yicha qayta o‘zgartirish)ni belgilab olishga imkon beruvchi hujjatdir. Boshqarish dasturi darsning an’anaviy rejasidan boshqarish ta’sir ko‘rsatishlarini aniq va tushunarli belgilab olish bilan farq qiladi.

O‘qishning yordamchi shakllari.O‘qishning yordamchi shakllari: to‘garak, praktikum, seminar, konferensiya va konsultatsiya, fakultativ mashg‘ulot, o‘quv ekskursiyalari, o‘quvchilarning mustaqil uy ishlari va boshqalar sanaladi.

Maktabdan tashqari mashg‘ulotlarning asosiy va barqaror turlariga o‘qish jarayonining tarkibiy qismi sifatida qaraladigan, o‘quvchilarning mustaqil uy ishlari kiradi. Uning asosiy maqsadi – darsda o‘zlashtirilgan bilim, ko‘nikma va malakalarini kengaytirish, chuqurlashtirish, ularni esdan chiqarishning oldini olish, o‘quvchilarning individual layoqati, iste’dod va qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Bu ishlar o‘quv dasturi talablari, o‘quvchilarning qiziqish va ehtiyojlari

hamda ularning rivojlanish darajalarini hisobga olib quriladi. O‘quvchilarning mustaqil uy ishlari ma’lum didaktik vazifalarni bajaradi.

2.3. Pedagogik texnologiya asosida “Pedagogika nazariyasi va tarixi” fanini o’qitishning modulli loyihalash algoritmi.

O’quv fanini bir butunlik deb bilib, mazmun va hajmi jihatidan katga va o’rta modullarga ajratish hamda katga modullar maqsadlarini belgilash.

Muayyan katta modul tarkibidagi o’rta modullarning nomlari va maqsadlarini belgilash.

Hamma maqsadlar yakunida paydo bo’ladigan ko’nik- malarning fe'llar shaklidagi tizimini tuzib chiqish.

Muayyan o’rta modul* tarkibidagi kichik modullarning maqsadlarini aniqlash va ularga ajratilgan vaqtni belgilash.

Tayanch tushunchalar va nazorat savollarini aniqlash.

Baholash mezonlarini yaratish.

Muayyan o’rta modulda qo’llaniladigan dars turi, tipi hamda qo’llaniladigan pedagogik usul va uslublarni aniqlab, ishlatiladigan joylarini belgilash.

Pedagogik jarayonda foydalaniladigan axborot texno- logiyalari, ko’rgazmali qurollar va boshqa didaktik materiallar zaxirasi ichidan, muayyai modulda foy- dapaniladiganlarini topib, qo’llanish joylarini aniqlash.

Muayyan o’rta modul mazmuni va pedagogik jarayoni- ning kechishini ifoda etuvchi modul matnini yozish.

Modul tarkibidagi nazariy mashg’ulotlarni quyidagi ketma-ketlikda o’tkazish tavsiya etiladi. Qiziqtirish (motivatsiya); ma'lumot berish; bilim berish; o’rganilgan bilimlardan foydalanib, topshiriqlar berish; tahlil va sintezlar; baholash.

Qiziqtirish (motivatsiya). Kasbiy fanlarni modulli o’qitishda nazariy mashg’ulotlarni qiziqarli, hattoki, darsga taalluqli bo’lmagan mavzularga oid suhbatlar bilan boshlash tavsiya qilinadi.

Iloji bo’lsa, mashg’ulot paytida darsga bog’liq bo’lgan modul yuzasidan suxbatni boshlashish kerak. Masalan suhbat mavzusi uchun qiziqarli kashfiyot, yangilik yoki hikoyat tanlanishi mumkin. Bularning barchasi birinchi dars

mobaynida o’quvchilarning kayfiyatiga, shu sohaga qiziqishiga yoki keyingi darslarda o’quvchilar o’rganadigan o’quv materialiga e'tiborini qaratishga yordam beradi.

Modul tarkibidagi nazariy mashg’ulotning maqsadini bayon etish orqali motivatsiya va muayyan mavzuga kirish amalga oshiriladi. Intrinzli (ichki) va ekstrinzli (tashqi) motivatsiya uchun sabab va argumentlar topishga harakat qilish lozim. Motivatsiya qilish bilan o’qish va o’rganishga bo’lgan tayyorgarlik uchun shart-sharoit yaratiladi.

Ma'lumot va bilim berish. O’qituvchi o’quvchilarga kasbiy soha bo’yicha yangi materialni tushuntiradi, qisqa ma'ruzalar o’qiydi, munozaralar uyushtiradi, o’quv suhbatlari, o’yin - mashg’ulotlari va muammolarni hal qilish haqida suhbatlar o’tkazadi. Keyingi darslarda yangi modul birligini boshlashdan avval o’tilgan modul birliklari mazmuni qisqacha, umumlashtirilgan holda qaytarilishi kerak.

O’quvchilarga modul birligiga mos tarqatma materiallar tarqatilishi lozim. Bu o’quv jarayonini engillashtiradi. Ularni modul birligiga monand ravishda birin-ketin tarqatish, ularni qo’yib chiqish uchun etarli vaqt berish va o’quvchilar e'tiborini axborotga qaratish uchun ovoz chiqarib o’qitish maqsadga muvofiq bo’ladi.

O’quvchilarda tafakkur hosil qilish va qayta ishlash imkoniyatini yaratuvchi topshiriqlar o’zlashtirilgan bilimlarni faol ravishda qayta ishlab borish uchun zarurdir. Ular bilimlarni qabul qilishning nisbiy passiv fazasidan so’ng faol faza kelishi uchun imkoniyat yaratib beradi. Guruhlarda ishlash yoki mustaqil ravishda topshiriqlarni echish va natijalarni taqdim etish samarali o’qitish usullaridan biri hisoblanadi.

Tahlil va sintezlar. Modul birligi tahlili orqali alohida xususiyatlar muhokama etilishi mumkin.

Mazkur xususiyatlarni bir butun qilib sintezlash to’g’ri tasavvur hosil qilish va aloqadorlikni aniqlash imkonini beradi. Amaliyotga yaqinlashish va

o’zlashtirilgan bilimlarni kelajakda ishlatish uchun sintez orqali boshqa ilm-fan sohalari bilan bog’lash amalga oshiriladi.

Baholash. Har bir topshiriq yoki mashqdan keyin o’quvchilar o’zlari bajargan ishlarini baholashlari lozim. Yana bir imkoniyat mavjudki, bu - olingan natijalarni guruhlarda ochiq-oydin va samimiy muhokama qilishdir. Modul yakunida yakuniy suhbat uchun vaqt ajratilishi kerak. Bu esa o’z navbatida, o’quvchilar erishgan natijalar yuzasidan mulohaza yuritishlari uchun yaxshi imkoniyatdir.

Nazariy mashg’ulotlarni yuqoridagi ketma ketlikda o’tkazishni «Pedagogika nazariyasi va amaliyoti» fanining «Kadrlar tayyorlash milliy modeli. O’zbekiston respublikasida ta'lim sohasidagi islohatlar» moduli bo’yicha tahlil qilamiz.

Qiziqtirish (motivatsiya).

Ma'lumot va bilim berish.

O’zlashtirgan bilimlarni qayta ishlash uchun topshiriqlar berish. O’quvchilarga mavzu haqida to’liq ma'lumotlar berilganidan keyin, o’zlashtirilgan mavzuni takrorlash uchun topshiriqlar berilishi zarur.

Har qaysi o’quvchi “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, “Ta'lim to’g’risidagi” Qonun to’g’risida olgan bilim va ma'lumotlarini qay tarzda qabul qilgan bo’lsa, shu tarzda tahlil qilinadi, chunki sintez orqali boshqa ilm-fan sohalari bilan bog’liqlik hosil qilinadi.

Baholash. Har bir topshiriqni vazifalar berilgandan keyin baholash kerak bo’ladi. Bunda o’qituvchi o’zi uchun maxsus baholash varaqi tutib, natijalarni baholab borishi shart, shundagina o’qituvchi ham, o’quvchi ham o’z maqsadiga erishdimi yoki yo’q ma'lum bo’ladi.

Pedagoik jarayonni loyihalash algoritmi. Loyiha tuzish bosqichlari va bajariladigan amallar[10].

---

[10].ZiyomuhammedovB., M.Tojiyev., “Pedagogik texnologiya – Zamonaviy o’zbek milliy modeli”,“Lider Press”,Toshkent .2009 yil.

1-jadval

1.“Pedagogika nazariyasi va tarixi” faninig katta moduli.

№	Katta modul nomi	Moduldan ko’zlangan maqsad
1.	Umumiy pedagogika.	O’zbekiston Respublikasida ta’lim sohasidagi islohotlar. Ta’lim to’grisidagi qonun va uning mohiyati, mazmuni. O’zbekiston Respublikasida kadrlar tayyorlashning milliy modeli va uning asosiy tarkibiy qismlari; Uzluksiz ta'lim tizimi va turlari. Pedagoglik (o’qituvchi-muallim, tarbiyachi-murabbiy) kasbi. pedagoglik kasbining paydo bo’lishi va ravnaq to’ishi. Sharq mutafakkirlari (Al-Xorazmiy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali Ibn Sino, alisher Navoiy va boshqalar) va o’arb pedagoglari jamiyatda pedagoglik kasbining tutgan o’rni haqida. o’qituvchi-bakalavrning asosiy vazifalari, burch va mas'uliyatlari. Pedagogik mahoratni egallash yo’llari. Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali Ibn Sino, Alisher Navoiy, Yan Amos Komenskiy, Lev Tolstoy, hamza o’akimzoda Niyoziy, Abdulla Avloniy kabi buyuk mutafakkirlarning ilmiy salohiyati va pedagogik madaniyati. Ularning pedagogika fani va maorif rivojiga qo’shgan hissasi. hozirgi sharoitda o’qituvchi-murabbiy shaxsiga qo’yilgan talablarning ortib borishi. O’zbekiston Respublikasi xalq o’qituvchisi-pedagogik mahorat ustasi.

2-jadval

2. “Pedagogika nazariyasi va tarixi” faninig o’rta moduli.

№	O’rta modul nomi	Moduldan ko’zlangan maqsad
1.	“Kadrlar tayyorlash milliy modeli”. O’zbekiston respublikasida ta'lim sohasidagi islohatlar.	O’zbekiston Respublikasi Oliy majlisining IX sessiyasida qabul qilingan “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi», “Ta'lim to’g’risida”gi Qonunning qabul qilinishi munosabati bilan respublikamizda zamonaviy ta'lim tizimining qaror topganligini aytib, uning tarixiy ahamiyatini tushuntirish va ularda, bu bilimlarga ko’nikma hosil qildirish.

3-jadval

3. Birinchi kata modul tarkibida bo’lgan birichi o’rta modul ichidagi kichik modullarning maqsadlari va ularga ajratilgan vaqt.

№	Moduldan ko’zlangan maqsad	Ajratilgan vaqt
1.	Talabalar bilan tanishib, «Pedagogika» tushunchasi va bu fanni o’rganish jarayonida amal qilinishi lozim bo’lgan qoidalarni talabalarga yozdirib, ularni yangi fan bilimlarini egallashga tayyorlash.	10 daqiqa
2.	Talabalarga, pedagogik kasbning shakllanish tarixini umumiy tarzda aytib, uning taraqqiyot bosqichlarini va ishlab chiqarish kuchlari bilan bog’liqligini aytib, chizmada ko’rsatish.	10 daqiqa
3	Talabalarga mustaqillikdan so’ng respublikamizda ta'lim soxasidagi isloxatlar, ta'lim tarbiyani takomillashtirish yo’llari. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” uning mohiyati, “Ta'lim to’g’risida”gi Qonun va uning mazmun – mohiyati haqida tushunchalar berish. O’zbekistonda etti bo’g’indan iborat – maktabgacha ta'lim, umum o’rta ta'lim, o’rta maxsus	30 daqiqa

	ta'lim, oliy ta'lim, oliy ta'limdan keyingi ta'lim, kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash va maktabdan tashqarigi ta'lim tizimining qabul qilinganligini va ularning har bir bosqichidagi tarmoqlarini, ularda ishtirok etadigan sub'ektlarni talabalarga birma-bir tushuntirib, ularda bu bilimlarga turg’un ko’nikma hosil qilish.	
4.	Birinchi dars, talabalarda chuqur iz qoldirish munosabati bilan, yuqorida berilgan bilimlarni talabalar bir necha bor qaytarib aytib, chizmada ko’rsatib, ko’nikma darajasiga aylantirib olishlariga erishish.	10 daqiqa
5.	Talabalar bilimini aniqlash uchun FSMU texnologiyasining fragmentidan foydalanib talabalar bilimini baholaymiz va dars yuzasidan uyga vazifa berib, uni bajarish yo’llari bilan ularni tanishtirish.	20 daqiqa

4-jadval

O’rta modul oldiga qo’yilgan umumiy maqsad.
Talabalarga Pedagogika nazariyasi va tarixi fani, ijtimoiy fan ekanligi, uning jamiyat taraqqiyotida tutgan o’rni. Rivojlanish bosqichlari, vazifalari maqsadi predmeti haqidagi fikrlarini boyitish. Mavzuga doir tarqatilgan materiallarni talabalar tomonidan yakka va guruhli xolatini o’zlashtirib olishlari hamda suhbat munozara orqali tarqatma materiallardan matnlar qay darajada o’zlashtirilganligini nazorat qilish, maxsus vazifalarni amalga oshirish.

5-jadval

4. Birinchi katta modul tarkibida bo’lgan birinchi o’rta modulning kichik modullari ichidagi tayanch tushunchalar va ular asosida tuzilgan nazorat savollari.

№	Tayanch tushunchalar	Nazorat savollari.
1.	Ta'lim sohasidagi isloxat– Mavjud moddiy texnika, o’quv uslubiy resurslarga tayanib ta'lim tizimi mazmuni va mohiyatini shaklini yangilash.	**1.** Ta'lim soxasidagi isloxatlarning maqsadini ayting **2.** Milliy dasturni amalga oshirish bosqichlarini sanang. **3.** Ta'lim to’g’risidagi qonun necha bob va necha moddadan iborat.
2.	Shaxs - Kadrlar tayyorlash tizimining bosh sub'ekti va ob'ekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchi.	1.Kimni biz shaxs deb ayta olamiz? 2. Yuksak ma'naviy-axloqiy sifatlar va yuqori darajadagi kasbiy malakaga ega bo’lish uchun shaxs qanday vazifalarni bajarishi shart?
3.	Davlat va jamiyat - Ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimining faoliyatini tartibga solish va nazorat qilishni amalga oshiruvchi kadrlar tayyorlash va ularni qabul qilib olishning kafillari bo’lib, yuqori malakali raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash bo’yicha ta'lim muassasalarining faoliyatini uyg’unlashtiradi.	1.Davlat va jamiyat ta'lim muassasalarining yuqori malakali raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash yo’lidagi faoliyatini ham uyg’unlashtiradi qanday kafolat beradi ?
4.	Uzluksiz ta'lim - Malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosi bo’lib, ta'limning barcha turlarini:	1.Uzluksiz ta'lim turlarini sanang va tasniflab bering?

	maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi, oliy ta'lim, oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim, kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash, maktabdan tashqari ta'limni, DTSni, kadrlar tayyorlash tizimi tuzilmasi va uning faoliyat ko'rsatish muhitini o'z ichiga oladi.	
5.	Fan - Yuqori malakali mutaxassislar tayyorlovchi va ulardan foydalanuvchi, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini ishlab chiquvchi.	1.Kadrlar tayyorlash milliy modelining tarkibiy qismlaridan biri fan qanday vazifalarni bajaradi.
6.	Ishlab chiqarish - Kadrlarga bo'lgan ehtiyojni, shuningdek, ularning tayyorgarlik sifati va saviyasiga nisbatan qo'yiladigan talablarni belgilovchi asosiy buyurtmachi, kadrlar tayyorlash tizimini moliya va moddiy - texnika jihatidan ta'minlash jarayonining qatnashchisi.	1. Ishlab chiqarishning talab-ehtiyojlari kadrlar tayyorlash tizimining yo'nalishini aytib bering?

6-jadval

5.Birinchi katta modul tarkibidagi birinchi o'rta modulning baholash uchun tayyorlangan FSMU texnologiyasi.

Savol	Nima uchun 1992 yilda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi qonun 1997 yil qayta qabul qilingan?
(F) Fikringizni bayon eting	

(S) Fikringiz bayoniga sabab ko’rsating	
(M) Ko’rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U) Fikringizni umumlashtiring	

Savol	Nima uchun Shaxs “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”ning ob'ekti va sub'ekti deb aytiladi?
(F) Fikringizni bayon eting	
(S) Fikringiz bayoniga sabab ko’rsating	
(M) Ko’rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U) Fikringizni umumlashtiring	

Savol	O’zbekistonning ta'lim tizimida qanday islohotlar olib borilmoqda?
(F) Fikringizni bayon eting	
(S) Fikringiz bayoniga sabab ko’rsating	
(M) Ko’rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U) Fikringizni umumlashtiring	

7-jadval

6.Birinchi katta modul tarkibidagi birinchi o'rta modulning dars turi va tipi hamda unda qo'llaniladigan pedagogik usul va uslublar.

№	Dars turi va tipi	Qo'llaniladigan usul va uslublar
1.	Aralash dars; yangi bilimlarni egallash;	Tushuntirish
2.	Aralash dars; yangi bilimlarni egallash;	Og'zaki bayon qilish; Illyustraciya
3.	Aralash dars; yangi bilimlarni egallash;	Muammoli bayon; Illyustratsiya
4.	Aralash dars; egallangan bilimlarni ko'nikmaga aylantirish.	Reproduktiv

8-jadval

7. Birinchi modul tarkibidagi birinchi o'rta modulning pedagogik jarayonida foydalaniladigan axborot texnologiyalar va didaktik materiallarning qo'llanish joylari.

№	Axborot texnologiyalari	Didaktik materiallar
1.	Mustaqil O'zbekistonimiz to'g'risidagi lavhalar.	
2.	O'zbekistonimiz erishgan ta'lim tizmidagi yutuqlari ifoda etuvchi kinolavhalar.	"Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ning mohiyatini ifoda etuvchi chizma.
3.	Proektor va kompyuter	

1-modul

Assalomu aleykum, aziz talabalar! O’tiringlar. (o’qituvchi o’zini tanishtiradi va talabalar bilan ham yo’qlama orqali tanishib oladi). O’zingizga bolalarni o’qitish kasbini tanlagan ekansizlar, bugundan boshlab, dars berish sirlari bilan sizni xabardor etuvchi «Pedagogika nazariyasi va amaliyoti» fanini o’qita boshlaymiz. Bu fanni sizlarga o’qish menga yuklatilgan. Mening ma'ruzalarimni diqqat bilan tinglab, darslarda faol qatnashsangiz va uyga berilgan topshiriqlarni qunt bilan bajarib borsangiz, albatta, yaxshi pedagog bo’lib etishasizlar.

Aytgan gaplarimga e'tirozlar bormi? E'tirozingiz bo’lsa ayting, biz erkin jamiyat, huquqiy va demokratik davlatda yashamoqdamiz. Menga qandaydir savollaringiz yoki e'tirozlaringiz bo’lsa ayting. Savollar, e'tirozlar yo’qmi? Bo’lmasa, darsimizning asosiy qismini o’tishni boshlashdan oldin, shu fanni o’rganish jarayonida, talabalar tomonidan amal qilinishi shart bo’lgan bir nechta qoidalar bilan sizlarni tanishtirib o’taman.

Konspekt daftaringizning birinchi betiga chiroyli qilib yozib qo’ying.

Birinchi navbatda, darsga kelganda, bilim olish ishtiyoqi bilan kelishingiz kerak. Dangasalik qilib, darsga qatnashib, vaqtim o’tsa bo’ldi, oxir-oqibatda diplomni qo’lga kiritarman, reyting baholarimni esa, amallab qo’ydirib olarman degan, fikrni miyangizdan chiqarib tashlang. Bu fikr o’ta zararli bo’lib, sizning shaxs sifatida shakllanishingizga katta to’siq bo’ladi.

Ikkinchi navbatda, bilim olish maqsadida kelgan ekansiz, fikringizni fan bilimlarini o’rganish uchun bir joyga jamlashni o’rganing, butun vujudingizni bilim olishga tayyorlang. Bu - bilim egallashning umumiy qoidasi hisoblanadi.

Uchinchi navbatda, meni diqqat bilan eshitib, so’zlarimning muhim joylarini ma'ruzalar daftaringizga qayd qilib boring. Dars jarayonida savollar paydo bo’lib qolsa, ularni daftaringizning bir chetiga yozib qo’ying va qulay sharoit topib, o’qituvchingizdan savollaringizga javob oling.

To’rtinchi navbatda, darsning ikkinchi mustahkamlovchi qismida faol qatnashib, dars jarayonida olgan bilimlaringizni ko’nikmangizga aylantiring.

Eslatib o'taman, bilimning ko'nikmaga aylanishi uchun uni o'zingiz mustaqil ravishda yo aytib berishingiz, yoki shu ishni bajarib ko'rishingiz shart.

Va nihoyat, beshinchi navbatda, uyga berilgan vazifani shu kunning o'zidayoq bajaring. Ertaga bajararman demang, ertasiga bugun olgan bilimlaringiz esdan chi-qib ketadi. Bu qonuniyat, unga bo'ysunmay ilojimiz yo'q.

2-modul

Darsning asosiy qismini o'tishga kirishamiz.

1."Ta'lim to'g'risida"gi qonun va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi, ularning mohiyati.

2. Kadrlar tayyorlash milliy modeli haqida tushunchalar.

O'zbekiston zaminida ijtimoiy siyosiy davrda milliy o'zlikni anglash, milliy va umumbashariy qadriyatlarni o'zlashtirish orqali shaxs bilan jamiyat o'rtasida uyg'unlikni vujudga keltirish, ehtiyojlarning xususiylikdan umumiylikka o'tib berishi jarayonida voyaga etayotgan yoshlarning qobiliyatlari, ichki imkoniyatlarini rivojlantirish davr talabi ekanligini etirof etish lozimdir.

Insonshunoslik fanida inson - jamiyat, jamiyat – inson shaklida o'zaro ta'sirni taqozo etar ekan, birinchi va ikkinchisi ham to'g'ri, ham teskari aloqani o'rnatishi joiz. Abdulla Avloniy o'z davrida bashorat qilganidek: "Agar pedagogika insonni xar tomonlama tarbiyalashni hohlar ekan, unda insonni xar tomonlama o'rganishi zarurdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov: "Aql-zakovatli, yuksak ma'naviyatli kishilarni tarbiyalay olsakkina, oldimizga qo'ygan maqsadlarga erisha olamiz, yurtimizda farovonlik va taraqqiyot qaror topadi ", - degan fikri ta'lim va maorifni yuksaltirish, milliy g'oyani ro'yobga chiqaradigan yangi avlodni voyaga etkazish davlatimizning eng muhim vazifalaridan biri ekanligini ko'rsatadi.

Bu ulug'vor vaziflarni amalga oshirish uchun Respublika Oliy Majlisining 1997 yil 29 - avgustdagi IX sessiyasida, qonuniy zamin bo'lgan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi" qabul qilindi.

Ta'lim to’g’risidagi qonun maqsadi fuqarolarga ta'lim, tarbiya berish, kasb-hunar o’rgatishning huquqiy asoslarini belgilash hamda har kimning bilim olish mumkinligi kabi konstitutsiyaviy huquqini ta'minlashda iboratdir.

“Ta'lim to’g’risida”gi qonun 5 ta bo’lim, 34 moddadan iborat.

Qonunning 1-bo’limi “Umumiy qoidalar” deb nomlanadi. Unda ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy printsiplari, bilim olish, pedagogik faoliyat bilan shug’ullanish huquqlari, ta'lim muassasasining huquqiy maqomi, DTS, ta'lim berish tili kabi masalalar o’z ifodasini topgan.

“Ta'lim to’g’risida”gi qonunning 2-bo’limida ta'lim tizimi va turlari mohiyati yoritilgan.

Respublikamizdagi ta'lim tizimi: Davlat ta'lim standartiga muvofiq ta'lim dasturlarini amalga oshiruvchi davlat va nodavlat ta'lim muassasalarini; ta'lim tizimini rivojlanishini ta'minlash uchun zarur bo’lgan tadqiqot ishlarini bajaruvchi ilmiy-pedagogik muassasalarni; ta'lim sohasidagi davlat boshqaruv organlari, shuningdek, ularga qarashli korxona, muassasa va tashkilotlarni qamrab oladi.

Mazkur qonunning 10-moddasida ta'lim quyidagi turlarda amalga oshirilishi ko’rsatiladi.

TA'LIM TURLARI

MAKTABGACHA TA'LIM

UMUMIY O'RTA TA'LIM

O'RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA'LIMI

OLIY TA'LIM

OLIY O'QUV YURTIDAN KEYINGI TA'LIM

KADRLAR MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI QAYTA TAYYORLASH

MAKTABDAN TASHQARI TA'LIM

Qonunning 2-bo’limi, 11-17-moddalarida har bir ta'lim turining mohiyati qisqacha yoritib beriladi.

Qonunning uchinchi bo’limi ta'lim jarayoni qatnashchilarini ijtimoiy himoya qilishga bag’ishlangan bo’lib, unda ta'lim oluvchilarni va ta'lim muassasasi xodimlarini ijtimoiy himoya qilish, etim hamda jismoniy va ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo’lgan bolalarni o’qitish masalalari qonuniy ifodasini topgan.

To’rtinchi bo’limida ta'lim tizimini boshqarishdagi Vazirlar mahkamasining, Ta'limni boshqarish bo’yicha vakolatli davlat organlarining va mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari ko’rsatilgan bo’lsa, beshinchi bo’limda yakuniy qoidalari ifodalab berilgan.

Talabalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlar his-tuyg’ularini singdirib, ularni xar tomonlama barkamol, chuqur bilimga ega mutaxassis etib tayyorlashni taqozo etdi.

Milliy dasturning maqsad va vazifalari bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Har bir bosqichda muayyan vazifalarning hal etilishi nazarda tutiladi. Ushbu vazifalar quyidagilardan iboratdir:

Milliy dasturni ruyobga chiqarish bosqichlari.

1. 1997-2001 yillar bu bosqichda ta'lim qonuni asosida ta'lim tizimi va mazmuni qayta ko’rildi. DTS yaratildi.

2. 2001-2005 yillarni o’z ichiga olib milliy dasturni to’liq ro’yobga chiqarish rejalashtirildi va sifat bosqichi deb nomlandi.

3. 2005 va undan keyingi yillarni o’z ichiga qamrab olgan. Bu davrda ta'lim muassasalarining resurs, kadrlar va axborot bazalari yanada mustahkamlanishi, o’quv-tarbiya jarayoni yangi o’quv - uslubiy majmualar, ilg’or pedagogik texnalogiyalar bilan to’liq ta'minlanishi, milliy (elita) oliy ta'lim muassasalari qaror topishi ko’zda tutilgan.

3-modul.

KADRLAR TAYYORLASH MILLIY DASTURI – XAYOTIMIZ MEZONI

Milliy dastur maqsadi – ta`lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o`tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to`la xalos etish, rivojlangan demokratik davlatlar darajasiuda, yuksak ma`naviy va ahloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash Milliy tizimini yaratishdir.

Dasturni ro`yobga chiqarish bosqichlari

1. 1997-2001 yillar: Kadrlar tayyorlashning moddiy-texnika bazasini yaratish

2.2001-2005 yillar: Milliy dastur ro`yobga chiqarishning sifat va samaradorligini aniq-lash va ta`minlash

3. 2005 va undan keyingi yillar: Kadrlar tayyorlashni takomillashtirish va yanada

Kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishning asosiy yo`nalishlari

1. Ta`limning uzluksizligini ta`minlash
2. Pedagog va ilmiy - pedagog kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish
3. Ta`lim jarayonini mazmunan islohqilish
4. Ma`naviy – ahloqiy tarbiya va ma`rifiy ishlar
5. Iqtidorli bolalar va istye`dodli yoshlar
6. Ta`lim tizimini boshqarish
7. Kasb-hunar ta`limi sifatini nazorat qilish tizimini shakllantirish
8. Ta`lim tizimini moliyalash
9. Moddiy – texnika ta`minoti
10. Ta`lim tizimining yaxlit axborot makonini vujudga keltirish
11. Ta`lim xizmati ko`rsatish bozorini rivojlantirish
12. Ta`lim sohasida ijtimoiy kafolatlarni ta`minlash hamda bu sohani davlat tomonidan qo`llab-quvvatlash

KADRLAR TAYYORLASH MILLIY DASTURI – HAYOTIMIZ MEZONI

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA`LIM TO`G`RISIDAGI QONUNI

KADRLAR TAYYORLASH MILLIY DASTURI

KADRLAR TAYYORLASH MILLIY MODELI

SHAXS

Kadrlar tayyorlash tizimining bosh subyekti va obyekti, ta`lim sohasidagi xizmatlarning iste`molchisi va ularni amalga

DAVLAT VAJAMIYAT

Taъlim va kadrlar tayyorlash tizimining faoliyatini tartibga solish va nazorat qilishni amalga oshiruvchi, kadrlar tayyorlash va ularni qabul qilib olishning kafillari

UZLUKSIZ TA`LIM

Malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosi, ta'limning barcha turlarini, davlat ta'lim standartlarini, kadrlar tayyorlovchi va uning faoliyat ko`rsatish muhitini o`z ichiga oluvchi tizim

FAN

Yuqori malakali mutaxassislar tayyor-lovchi va ulardan foydalanuvchi, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini ishlab chiquvchi

ISHLAB CHIQARISH

Kadrlarga bo'lgan ehtiyojni, shuningdek, ularning tayyorgarlik sifati va saviyasiga nisbatan qo'yiladigan talablarni belgilovchi asosiy buyurtmachi, kadrlar tayyorlash tizimini moliya va moddiy - texnika jihatidan ta'minlash jarayonining qatnashchisi.

- MAKTAB-GACHA TA`LIM
- UMUMIY O`RTA TA`LIM
- O`RTA MAXSUS, KASB HUNAR TA`LIMI
- OLIY TA`LIM
- OLIY O`QUV YURTIDAN KEYINGI TA`LIM
- KADRLAR MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI QAYTA TAYYORLASH
- MAKTAB-DAN TASHQARI TA`LIM

4-modul.

Bugungi darsda olingan bilimlaringizni aniqlash va reyting ballaringizni qo'yish maqsadida sizlarga "FSMU" texnologiyasidan foydalanib savollar tuzilgan varaqalarni tarqataman, sizlar esa uni 3 daqiqa ichida echib menga qaytarasizlar men ulardagi javoblarni tezlik bilan tekshirib, reyting ballaringizni qo'yib chiqaman.

Hurmatli o'quvchilar, topshiriqni bajarayotganda bir-biringizdan ko'chirmang va maslahatlashmang. Har kim o'zi bajarsin, chunki har kim hayotda o'zi olgan bilimlari asosida yashaydi. Birovning bilimi, ongi bilan hayotda yashab bo'lmaydi. Vaqt tugadi, varaqalarni qaytarib beringlar.

5-modul.

Berilgan savollarga bergan javoblaringizni men tekshirib chiqdim. Ba'zi talabalar darsda diqqat qilib o'tirmaganlari tufayli ayrim savollarga noto'g'ri javob berganlar. Ammo ko'pchilik talabalar savollarga to'g'ri javob berganlar. Endi siz olgan bilimlaringizni yanada chuqurlashtirish va kengaytirish maqsadida men darsni boshida sizlarga yozdirgan asosiy adabiyotlar va qo'shimcha adabiyotlarni o'qib, konspekt qilib kelasizlar. Shunda vazifani noto'g'ri bajargan talabalar ham o'z bilimlarini kengaytiradilar.

6-modul.

Qadrli talabalar mana bugun biz siz bilan "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi", "Ta'lim to'g'risidagi" Qonun, O'zbekiston Respublikasida olib orilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlar haqida bilimga ega bo'ldingiz. Men darsda faol ishtirok qilgan talabalarga rahmat deb aytaman. Uyga vazifani men aytib o'tdim.

Menga savollar bormi? Uyga vazifa tushunarlimi? Savollar bo'lmasa, diqqat e'tiboringiz uchun rahmat! Darsimiz tamom. Xayr sog' bo'lingizlar!

UMUMIY XULOSALAR

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib va tadqiqot natijalariga tayangan holda quyidagi umumiy xulosalarga kelindi:

1. Modul – bu fanning bir yoki bir necha tushunchalarni o‘zlashtirishga yo‘naltirilgan, ishlab chiqilgan tamoyillar asosida shakllangan mantiqan tugallangan o‘quv materiali bolib, o‘quvchilarni bilimlarni mustaqil o‘zlashtirishlariga egallashlariga katta imkoniyat yaratadi.

2. Modulli ta’lim jarayonida o‘qitishning uzluksizligi prinsipi amalga oshadi fanlarni o‘zlashtirish samaradorligi oshadi

3. O‘qitishni jadallashtirish buning natijasida axborotning ko‘p qismi, individual va mustaqil ishlash paytida, kompyuter tarmoqlari orqali o‘zlashtiriladi;

4. O‘qishni individuallashtirish (o‘quvchi o‘z qobiliyatiga ko‘ra bilim olish imkoniyatiga ega bo‘ladi).

Olib borgan bitiruv malakaviy ishmizning natijasi va xulosalarimiz
asosida quyidagi **tavsiyalar**ni amalga oshirish maqsadga muvofiq deb hisobladik:

1.Oliy ta'lim muassasasi o’qituvchilari har bir darsini modulli texnologiyalardan foydalanib loyihalashtirsa ta'limning sifati va samaradorligi oshadi.

2. “Pedagogika nazariyasi va tarixi” fanini o’qitishda ma'ruza, seminar, tajriba darslarini modulli algoritmini tuzib olsa, talablarlarning darsga bo’lgan qiziqishi ortadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida» gi Qonuni. Barkamol avlod – O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. T., «Sharq», 1997 yil.
2. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. Barkamol avlod – O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. T., «Sharq», 1997 yil.
3. Karimov I.A. «O‘zbekiston XXI asrga intilmoqda» T., «O‘zbekiston» 1999 yil.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. –T.: “Ma’naviyat”, 2008. - 176 b.
5. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. –T.: O‘zbekiston, 2011. – 440 b.
6. SOROS xalqaro ochiq jamiyatining «Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish asoslari» fanlararo dasturi.
7. Azizxo‘jaeva N.N. O‘qituvchi mutaxassisligiga tayyorlash texnologiyasi. –T.: TDPU, 2000. – 52 b.
8. Avliyakulov N.X. Prakticheskiye osnovi modulnoy sistemi obucheniya i pedagogicheskoy texnologii. O‘quv qo‘llanma – Buxara: 2001. - 99 s.
9. Avliyakulov N.X. Zamonaviy o‘qitish texnologiyalari. O‘quv qo‘llanma. – T.: 2001. – 68 s.
10. BorodinaN.V., SamoylovaYE.S. Modulnayatexnologiyavprofessionalnomobrazovanii: Uchebnoyeposobiye. -Yekaterinburg.: UGPPU, 1998. -27 s.
11. DavletshinM.G. ModultexnologiyaobucheniY. – T: TGPU, 2000.
12. Egamberdiyeva N.M. Madaniy-insonparvarlik yondashuvi asosida bo‘lajak o‘qituvchilarni shaxsiy va kasbiy ijtimoiylashtirish. – T.: “Fan va texnologuya” nashriyoti, 2009. – B.97.
13. Falsafa. T., «Sharq» 1999 y. 495 b.
14. Farberman B.L., Musina R.G., Jumaboeva F.A. Oliy o‘quv yurtlarida o‘qitishning zamonaviy usullari. T., 2002 yil.
15. Hasanboev J., Hasanboeva O.,.To‘raqulov X.A, Haydarov M.. Pedagogika

fanidan izzohli lug‘at. T-2008y.

16. KaldibekovaA.S. Modulli ta’lim texnologiyasi va uning o‘ziga xosliklari. // Sb.nauchno-metodicheskix 24 chastyax. CH.6. – 228 b.
17. Mahmudov M. O‘quv materialini didaktik loyihalash tizimi. «Pedagogik mahorat», 2002 yil, 3-son, 3-11 betlar.
18. Mahmudov M. Ta’lim natijasini loyihalash. // «Pejagogik mahorat», 2003 yil, 1-son, 8-10 betlar.
19. Nishonova Z.T. Oliy maktab psixologiyasi. Toshkent, 2003y.
20. Nishonaliyev U. N. Modulniye pedagogicheskiye texnologii.- Professionalnoye obrazovaniye. M: 2002. - № 14. - S. 10-12.
21. Nuriddinov B.S. Kasb ta’limi o‘qituvchilari malakasini oshirishda faol o‘qitish metodlaridan foydalanish: Pedagogika fanlari nomzodi. ... diss. Avtoref. – T., 2002. – B.13.
22. Oliy pedagogik o‘quv yurtlarining o‘quv jarayoniga pedagogik texnologiyalarni tatbiq etishning ilmiy asoslari. Respublika ilmiy-metodik konferentsiyasining materiallari. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2000. 111 b.
23. Podlasiy I.P. Pedagogika. – M.: Vissheye obrazovaniye, 2006. – S. 379.
24. Sayidahmedov N. Ta’limda harakatlantiruvchi kuch. «Ma’rifat», 1998 yil, 16 yanvar.
25. Selevko G.K. Pedagogiyechkiye texnologii na osnove didakticheskogo i metodicheskogo usovershenstvovaniY. – M.: NII shkolnix texnologiy, 2005. – S. 58.
26. Stolerenko L.D. Pedagogika. – Rostov-na-Donu: Feniks, 2003. – S.58.
27. To‘raqulov X.A. Ilmiy ijodiyot metodologiyasi. T-2006y.
28. Tolipov O‘.Q., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. –T.: Fan, 2006.
29. Tulenov J. Gafurov Z. Falsafa. T. «O‘qituvchi» 1997 y. 382 b.
30. Yo‘ldoshev J. Yangi pedagogik texnologiya: yunalishlari, muammolari, yechimlari. «Xalq ta’limi», 1999 yil, 4-son, 4-11 betlar.
31. ZiyomuhammedovB., M.Tojiyev., “Pedagogiktexnologiya –

Zamonaviyo’zbekmilliymodeli”,“LiderPress”,Toshkent .2009 yil.

MUNDARIJA

KIRISH………………………………………………………………………. 3-6

1BOB. MODULLI TA’LIMNING MOHIYATI VA AHAMIYATININGILMIY-NAZARIYASOSLARI

1.1.Modulli o‘qitish tushunchasining mohiyati va tavsifi………………….. 7-12

1.2. Modulli ta‘lim texnologiyasining xususiyatlari……………………… 13-17

1.3.Modullio‘qitishvaularningrivojlanishbosqichlari………………….. 18-25

2 BOB. MODULLASHTIRISHVAO‘QUVJARAYONINITEXNOLOGIYALASH

2.1. Modulli ta'limni tashkil etish tamoyillari………………………………. 26-34

2.2. Fan bo‘yicha faoliyat yondashuvi asosidagi modulli o‘qitish texnologiyasi……………………………………………………………… 35-47

2.3. Pedagogik texnologiya asosida “Pedagogika nazariyasi va tarixi” fanini o’qitishning modulli loyihalash algoritmi…………………………………..48-65

UMUMIY XULOSALAR VA TAVSIYALAR……………………………… 66

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI…………………… 67-68